

JŪRNICĪBAS
IZGLĪTĪBA LATVIJĀ
NO 18.GS. II PUSES
LĪDZ MŪSDIENĀM

L 2000-3
124

LATVIJAS JŪRAS AKADEMIJA

L
629

AIGARS MIKLĀVS

Jūrniecības izglītība
Latvijā
no 18. gs. II puses
līdz mūsdienām

Rīgā, 1999

~~2000~~ — 1.848
0300034517

Pētījumu “Jūrniecības izglītība Latvijā no 18. gs. II puses līdz mūsdienām” veica un publikāciju sagatavoja Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja Latvijas Kuģniecības vēstures nodaļas galvenais speciālists *Aigars Miklāvs*.

Darbā izmantoti Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja un Latvijas Valsts arhīva fondu materiāli. Papildus informāciju sniedza apskatāmā perioda literatūra un periodika.

Grāmata ir paredzēta kā mācību palīglīdzeklis Latvijas Jūras akadēmijas studentiem kursa “Latvijas un kuģniecības vēsture” apgūšanai.

I. Navigācijas skolu rašanās

18. gs. II pusē kuģniecības attīstība veicināja skolu izveidi, kurās sniedza navigācijas zināšanas. Pirmo Navigācijas skolu Latvijas teritorijā nodibināja 1789. gadā Rīgā. Skolas finansējums, kā redzams Rīgas rātes dokumentos (2. att.), šajā gadā bija 309 Alberta dālderīⁱ.

Straujā Krievijas tirdzniecības flotes attīstība palielināja pieprasījumu pēc kvalificētiem jūrniekiem. Kuģniecību un arī jūrnieku sagatavošanu noteica Urju un jūru tirdzniecības kuģošanas noteikumi (Уставъ купеческого водоходства по рѣкамъ, водамъ и морямъ.), kurus izdeva 1781. gada 23. novembrīⁱⁱ.

Tajos bija norādīts, ka Navigācijas skolu finansēšanai var izmantot daļu no nodokļiem, kurus ievāca no kuģiem ostās.

I. att. Rīgas panorāma, 19. gs. sākums.

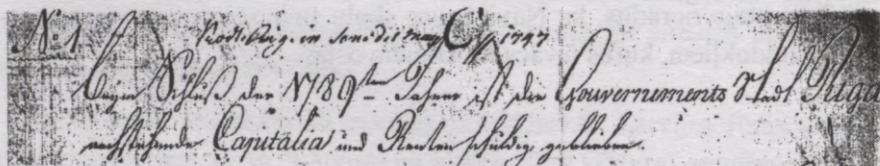
Šādu iespēju izmantoja arī Rīgā. 1788. gadā Rīgas rāte, balstoties uz 1781. gada noteikumiem, izdeva savus norādījumus. Tajos jau tika runāts par Navigācijas skolas izveidošanu un uzturēšanu, izmantojot ievāktos

nodokļus no kuģiem Rīgas ostā. Rīgas rāte pieņēma lēmumu šim nolūkam iekasēt 1% no kuģa "kapitāla"ⁱⁱⁱ.

1789. gada Rīgas rātes rēķinu dokumentos ir ieraksts par naudas pārskaitīšanu Navigācijas skolai. Šim nolūkam marta mēnesī kuģu mākleris M.Knīrims ieskaitīja 124 Alberta dālderus^{iv}.

Navigācijas skolai iekasētās naudas summas bija dažādas. 1792. gadā no jūlija līdz decembrim ieskaitīja 226 Alberta dālderus^v. 1793. gadā saņemtā nauda bija daudz mazāka. No februāra līdz novembrim tā bija 29 Alberta dālderu^{vi}.

Skola bija neliela. Tajā pasniedza gan parastos mācību priekšmetus (lasīšanu, rakstīšanu, rēķināšanu, reliģiju un morāli, ģeogrāfiju, vēsturi), gan ar tirdzniecību un kuģniecību saistītus priekšmetus (navigāciju, astronomiju)^{vii}.

J. Excellenz d. Sen. Amtes von Wittor	3000			
Sen. Collegiumi Paul. Druggimor l. l.	1500			
Die Schiffer Schule	300			
S. Commere Paul. Bernh. F. von Hückelthoven an Capital	10800			
frucht u. zuzsch	8113	68		
S. Gertruda Cath. Thornscher	300			
Transporett Altes	3154	65	40	9557 1/2

2a. att. Navigācijas skolas finanses 1789. gadā.

171.

1792 die Schiffer Schule allbeats
 RMB 1/2 R = 603

Wirts 19 un von dem 1770er Jahren Anwerdener 1/2 gegen gültung
 abgegeben 1794

1794
 1794

1792 die Schiffer Schule		allbeats	R =
		RMB 1/2	603
July	26 an dem 1770er Jahren Anwerdener fund die kerpent gültung aus der schiff gant V. Honar gab. R. Marcus König ung bester dreyfachen und des schiff die zwei rathmann d. schiff Joh. Baith Kater	30	
Sept	26 dreyfachen fund die schiff die kerk die schiff S. W. Engel	35	
Octob	25 dreyfachen fund die schiff die kerk die schiff S. W. Engel	19	
	2 dreyfachen fund die schiff die kerk die schiff S. W. Engel	25	
	2 dreyfachen fund die schiff die kerk die schiff S. W. Engel	18	
	2 dreyfachen fund die schiff die kerk die schiff S. W. Engel	23	
	2 dreyfachen fund die schiff die kerk die schiff S. W. Engel	18	
	2 dreyfachen fund die schiff die kerk die schiff S. W. Engel	20	
	2 dreyfachen fund die schiff die kerk die schiff S. W. Engel	18	
		226	

1793 die Schiffer Schule		allbeats	R =
		RMB 1/2	603
Feb	26 an dem 1770er Jahren Anwerdener fund die kerpent gültung für der festigen schiff gant d. 1/2 gegen gültung dreyfachen	12	
May	3 an dem 1770er Jahren Anwerdener fund die kerpent gültung für der festigen schiff gant d. 1/2 gegen gültung dreyfachen die schiff Maria	7 40	
Nov	4 an dem 1770er Jahren Anwerdener fund die kerpent gültung für der festigen schiff gant d. 1/2 gegen gültung dreyfachen die schiff Maria S. W. Engel	9 40	
		29	

2b. att. Navigācijas skolas finanses 1789., 1792. un 1793. gadā.

Visus priekšmetus mācīja viens skolotājs. Apmācības valoda bija vācu. Skolā mācījās 15-20 audzēkņi^{viii}. Tajā uzņēma arī trūcīgo rīdzinieku bērnus. Viņu pabalstam līdzekļus sniedza Rīgas rāte. Navigācijas skolas telpas veidoja mācību klase, guļamtelpa 12 audzēkņiem un 2 dzīvojamās istabas skolotājam. Sasniedzot zināmu vecumu un zināšanas, audzēkņi brauca jūras praksē.

1804. gadā Navigācijas skolu pārveidoja par Rīgas 2. aprīņķa skolu. 1804. gada 9. decembrī Krievijas Izglītības ministrs P.Zavodovskis vēstulē Vidzemes ģenerālgubernatoram Rihteram norādīja, ka skolas galvenās grūtības ir piemērotu telpu trūkums. Navigācijas skola 15 gadus bija atradusies privātās mājās un trīs reizes mainījusi atrašanās vietu.^{ix} Tērbatas universitāte, kas vadīja Baltijas mācību apgabalu, ierosināja skolu izvietot Pētera I palastā, kur bija tukšas telpas. Krievijas valdības, kuras pārziņā atradās šis nams, atļauja tika dota^x.

1805. gadā pie Rīgas 2.aprīņķa skolas izveidoja nodaļu navigācijas apguvei. Tā bija paredzēta 12 audzēkņiem. Nodaļu slikti apmeklēja un 1820. gadā tajā mācījās 4 audzēkņi. To slēdza. Visus šos gadus skola atradās Pētera I palastā^{xi}.

Nākošais mēģinājums izveidot Rīgā Navigācijas skolu bija 1829. gadā. Šī gada 5.martā Vidzemes ģenerālgubernators F.Pauluči ierosināja Rīgas rātei ierīkot Navigācijas skolu^{xii}. To paredzēja veidot pēc Lībekas jūrskolas parauga. Tajā 1819. gada 18. augustā bija apstiprināts kuģa žurnāla paraugs un 1827. gada 31. martā noteiktas prasības stūrmaņa eksāmenam^{xiii}. Tajā bija noteikts, ka nepieciešamās prasības ir:

- 1) jābūt vismaz 21 gadu vecam (tas jāapliecina ar dzimšanas apliecību),
- 2) uzrādīt izziņu par vismaz 4 gadu ilgu praksi uz jūras,
- 3) uzrādīt rakstisku atsaukumi no viena vai vairākiem kapteiņiem^{xiv}.

Navigācijas skolā bija paredzēts mācīt jungas, matrožus, stūrmaņus un kapteiņus. Pirmos divus paredzēja uzņemt no 14 gadu vecuma, kas prata lasīt, rakstīt un rēķināt.^{xv} Skolas nolikumā bija 28 paragrāfi.

Tomēr skola netika nodibināta. 1831. gada 12. martā Baltijas ģenerālgubernators K.M.Palens nosūtīja vēstuli Rīgas rātei, sakarā ar to, ka 1829. gada ierosinājums nebija izpildīts^{xvi}.

Par nepieciešamību izveidot Navigācijas skolu liecina tas, ka 1830-tos gados pēc K.M.Palena rīkojuma uz Pēterburgas jūrskolu ik gadus no Rīgas sūtīja mācīties divus cilvēkus. Pie eksāmeniem, kurus kārtoja Domskolā, pielaida 4 kandidātus. Bija jāpierāda zināšanas lasīt un rakstīt prasmē krievu valodā, kā arī jāzin 4 aritmētikas likumi. Bija īpaša veselības pārbaude^{xvii}.

1830-to gadu vidū turpinājās sarakste starp Baltijas guberņas vadību, Rīgas rāti, Rīgas Biržas komiteju un Vispārējās aizgādības kolēģiju par finansu izdalīšanu Navigācijas skolas dibināšanai. Tā turpinājās līdz 1843. gadam^{xviii}.

1839. gadā kapteinis D. H. Foss Rīgā atvēra privātskolu jūrnieku sagatavošanai^{xix}. Mācības tajā bija vācu valodā un par maksu. 1839. gadu var uzskatīt gadu, no kura jūrniecības izglītības apguve Latvijas teritorijā bija nepārtraukta. 1843. gadā, pēc D. H. Fosa nāves, privātskolu pārņēma kapteinis J. Kaufmanis. Viņa vadībā tā strādāja vienu gadu. Vēlāk viņš turpināja strādāt Rīgas Biržas komitejas jūrskolā. 1853. gadā J. Kaufmanis sarakstīja vienu no pirmajām mācību grāmatām "Katechismus über Navigation und nautische Astronomie, enthalten einen Theil Fragen und Antworten nebst Anhang mit Schifferfragen^{xx}". ("Katķisms par navigāciju un nautisko astronomiju, saturošs jautājumu un atbilžu daļu un pielikumu ar kuģniecības jautājumiem.")

1844. gadā šo privātskolu savā pārziņā pārņēma Rīgas Biržas komiteja. Tā skolu paplašināja, lai sagatavotu kapteiņus un stūrmaņus, izstrādāja jaunu mācību programmu, kuru apstiprināja Krievijas Izglītības ministrs 1849. gada 2. novembrī^{xxi}. Sakarā ar to Rīgas jūrskolā uzņēma cilvēkus, kas bija beiguši elementārskolu un braukuši uz jūras ne mazāk kā 5 mēnešus. Mācības notika ziemas mēnešos. Vasarā - jūrā iešana. Rudenī, atgriežoties skolā, audzēkņiem bija jāuzrāda kuģu kapteiņu izrakstītas liecības par vasaras braucieniem. Izpildot šo noteikumu, varēja turpināt mācības. Mācību valoda - vācu. Mācību maksa - 12 rbļ. gadā^{xxii}.

Nobeidzot pilnu jūrskolas kursu, bija jāliek eksāmens pie komisijas. Pie eksāmena uz stūrmaņa tiesībām pielaida tādus, kas bija vismaz 3 vasaras nobraukuši uz jūras. Bet diplomu (stūrmaņa) ieguva pēc divu gadu navigāciju nobraukšanas pēc eksāmena izturēšanas.

1850. gada 13. novembrī Rīgas Biržas komiteja apstiprināja īpašus jūrskolas mācību priekšmetu noteikumus un nolēma būvēt ēku jūrskolas vajadzībām^{xxiii}.

1851. gada 22. augustā, sakarā ar Krievijas imperatora Nikolaja I valdīšanas 25. gadadienu, Rīgas Biržas komiteja izdalīja 5000 rbļ. celtniecībai. Vēl 5000 rbļ. ieguva no ziedojumiem, kurus biržas tirgotāji bija ziedojuši sakarā ar cara mantinieka Nikolaja Aleksandroviča dzimšanu (1843. gada 8. septembrī). Ministru Padome to piešķīra 1852. gada 14. oktobrī. Jūrskolu nosauca "Рижское Училище Торгового Мореплавания Его Императорского Высочества Великого князя Николая Александровича"^{xxiv}.

1853. gadā jūrskola pārcēlās uz ēku Ranča dambī^{xxv}. Jaunās telpas bija daudz piemērotākas skolas vajadzībām. Bija uzbūvēta observatorija.

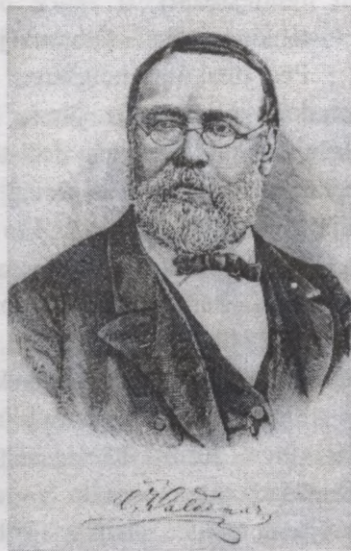
1854. gada 21. jūnijā cars Nikolajs I apstiprināja lēmumu, kas Rīgas jūrskolas audzēkņus atbrīvoja no iesaukšanas karadienestā, galvas naudas un viņi ieguva tiesības uz beztermiņa pasi. Galvas naudu (nodokļus) Krievijā nemaksāja muižnieki, garīdznieki, tirgotāji, personas ar zinātnisku grādu, goda pilsoņi u.c. Beztermiņa pasi varēja iegūt tikai no nodokļiem brīvā šķira, jo nebija saistīta ar pastāvīgu dzīves vietu. Karadienests Krievijā ilga 5-7 gadus. Šādas tiesības līdz šim bija tikai Pēterburgas jūrskolas beidzējiem.

Rīgas Jūrskola darbojās ar vidējām sekmēm. Laikā no 1844. līdz 1865. gadam to bija beiguši 213 audzēkņi, tai skaitā 27 ar kapteiņa diplomu, 163 - ar tālbraucēja stūrmaņa un 23 - tuvbraucēja stūrmaņa diplomiem. Jūrskola Rīgas Biržas komitejai izmaksāja 1200 rbļ. gadā^{xxvi}.

II. Jauna tipa jūrskolu izveidošana

Attīstoties Krievijas tirdzniecības flotei, pieauga pieprasījums pēc izglītotiem jūrnieku kadriem. Esošā jūrskolu sistēma neļāva sagatavot nepieciešamo skaitu diplomētu jūrnieku. Jūrniecības jautājumu apspriešanā iesaistījās sabiedrība. Viens no aktīvākajiem bija Krišjānis Valdemārs (3.att.). Ar savām idejām par jaunu jūrskolu sistēmu viņš ieguva lielkņaza ģenerāladmirāļa Konstantina Nikolajeviča, kas bija Krievijas flotes un Jūrlietu ministrijas vadītājs, atbalstu. 1860. gada vasarā Kr. Valdemārs apbrauca Baltijas jūrmalu no Narvas līdz Palangai. Nākošajā gadā viņš apceļoja jūras piekrasti no Klaipēdas līdz Holandai. Vēlāk Kr. Valdemārs apbrauca vēl vairākas Eiropas valstis. Redzētais ļāva viņam sekmīgi darboties īpašā komisijā, kuru 1864. gadā Krievijas valdība izveidoja pie Finanšu ministrijas. Tās uzdevums bija izstrādāt jaunu jūrskolu likumu. Komiteja ieteica atvērt jūrskolu tīklu pie jūras pilsētās un ciemos. Kr.Valdemāra izstrādātā tirdzniecības flotes kadru sagatavošanas programma un pirmās šāda tipa jūrskolas - Ainažos sekmīgā darbība, bija par pamatotu tam, ka 1867. gada 27. jūnijā Krievijas dome izdeva un imperators apstiprināja jaunu likumu par jūrskolām^{xxvii}.

Uz tā pamata pilsētām, pagastiem un citām sabiedrībām bija atļauts atvērt "jūrmalā" jūrskolas, lai tajās izglītību varētu iegūt tie, kas pēc tam būtu kuģu stūrmaņi un kapteiņi. Bija paredzēta valdības materiālā palīdzība (500-1000 rbļ. gadā). Jūrskolas atvēr-

3. att. Krišjānis Valdemārs (1825.-1891.) Sabiedriskais un kultūras darbinieks. Jauna tipa jūrskolu izveidošanas autors.

šanai atļauju deva Finanšu ministrs, un kopā ar Izglītības ministru apstiprināja skolas nolikumu. Viņi arī noteica valsts finanšu palīdzības apmērus. Skolas mācību programmu izstrādāja Finanšu ministrija kopā ar Izglītības un Jūrlietu ministrijām. Jūrskolu varēja apmeklēt jebkurš cilvēks, ja viņš prata lasīt, rakstīt un bija jūras prakse. Mācības jūrskolās Finanšu ministrijas izstrādātajā apjomā bija bez maksas un notika skolēnu dzimtajā valodā. Mācību laiks bija jāiekārto ziemas mēnešos, kad bija pārtraukta navigācija. Nebija noteikts cik gados jūrskola jābeidz. Apmeklējot vismaz vienu mācību gadu, bija tiesības lūgt pārbaudīt iegūtās zinības. Atestāts noderēja tikai ievērbai.

Likumā bija paredzēts, ka katra jūrskola var izstrādāt savu nolikumu, ņemot vērā vietējos apstākļus un mācību organizācijas specifiku. Pārskatus par darbu tās sniedza Finanšu ministrijai, kam tās bija pakļautas administratīvi, bet par mācību darbu - Izglītības ministrijai. Jūrskolas iedalīja 3 kategorijās:

I kategorijas jūrskolas sagatavoja tuvbraucējus stūrmaņus,

II kategorijas - tālbraucējus stūrmaņus (reizē ar tuvbraucēja kapteiņa tiesībām)

III kategorijas - tālbraucējus kapteiņus.

Pēc jūrskolas beigšanas audzēkņi saņēma atestātu un pēc likuma noteiktās prakses uz jūras, saņēmuši pozitīvas atsauksmes no kuģa īpašnieka un kapteiņa, drīkstēja kārtot eksāmenu Valsts komisijā, lai iegūtu stūrmaņa vai kapteiņa diplomu. Šādas komisijas bija Rīgā, Liepājā, Ventspilī, Pērnavā. Tās nozīmēja Baltijas ģenerālgubernators^{xxviii}. Komisiju sastāvs bija stingri noteikts. Tās priekšsēdētājs bija kara flotes virsnieks. Par locekļiem nozīmēja vietējās ģimnāzijas matemātikas skolotāju, jūrskolas skolotāju, divus tirgotāju un divus kuģu īpašnieku pārstāvjus, divus tālbraucējus kapteiņus.

Šim jūrskolu likumam bija liela nozīme tālākajā jūrniecības izglītībā. Tas ļāva jūrniecībā iesaistīties vietējiem iedzīvotājiem. Jūrskolu dibināšana aizsāka izcilu lappusi latviešu kuģniecības vēsturē. Šīs skolas varēja apmeklēt vienkārši jūrnieki - praktiķi. Pieaugošais diplomēto jūrnieku skaits nodrošināja iespēju attīstīt burinieku būvi Vidzemes un Kurzemes jūrmaļā. Likums darbojās sekmīgi. Krievijā atvēra 41 jūrskolu. No tām 10 Latvijā. Tās bija Ainažu, Dundagas (Ģipkas, Mazirbes),

Engures, Jūrkalnes (Feliksbergas), Jēkabpils, Liepājas, Lubezeres (Rojas), Mangaļu, Užavas, Ventspils jūrskolas^{xxix}.

Šīs jūrskolas dibināšanas laikā saņēma I (zemāko) kategoriju. 1867. gada likumam bija arī pakļauta un visaugstāko - III kategoriju - ieguva Rīgas jūrskola. 1870. gadā Rīgas Biržas komiteja par jūrskolas priekšnieku nozīmēja Hamburgas jūrskolas pasniedzēju S. Šultesu (skolu vadīja 1870.-1878.)^{xxx}. Palielināja pasniedzēju skaitu. Pieaugot tvaikoņu skaitam, 1875. gadā jūrskolas mācību programmā iekļāva īpašu priekšmetu - kuģu mehāniku. Šī paša iemesla dēļ. 1879. gadā Rīgas Biržas komiteja pie jūrskolas izveidoja īpašus kurinātāju un mašīnistu kursus (apmācība notika vakaros). Zemāko klasi - kurinātāju, atvēra 1879. gada 3. decembrī, bet mašīnistu - 1880. gada rudenī. Šie kursi notika līdz I pasaules karam. Katru gadu tajos mācījās 30-40 cilvēku.

1878. gadā nomira S. Šultess. Vairākus gadus jūrskolas vadība bija uzticēta skolas vecākajam pasniedzējam. No 1881. gada Rīgas jūrskolu vadīja bijušais Ventspils jūrskolas pasniedzējs V.A. Brūnss (skolu vadīja 1881.-1906.)^{xxxi}.

1873. gadā sākās domstarpības starp Rīgas Biržas komiteju un Jelgavas Dzelzceļa sabiedrību par gruntsgabalu, uz kura atradās Jūrnieku nams. Tas ilga visus 1870.-tos gadus^{xxxii}.

1880. gadu sākumā Biržas komiteja pieņēma lēmumu par jauna Jūrnieku nama celtniecību. Līdzekļus tā celtniecībai ieguva no 1862. gadā dibinātā Jūrnieku palīdzības kases uzkrājumiem un Rīgas tirgotāju ziedojumiem. Būvi sākot, savāktā summa sasniedza ap 130000 rbļ.^{xxxiii} Izvēlētā vieta - Klīversalas ziemeļu galā Āgenskalna līča krastā. Projektu pasūtīja arhitektam H. Šēlam.

1882. gada 31. oktobrī guldīja celtnes pamatakmeni. 1884. gada 10. oktobrī namu iesvētīja. Trīs stāvu ēkas celtniecība izmaksāja 109000 rbļ.^{xxxiv} Apbūves platība bija 42 x 28 m. Celtne bija būvēta eklektisma stilā, no neapmestiem ķieģeļiem. To nosauca par Pētera Lielā Jūrnieku namu. 1884. gada oktobrī uz namu pārcēlās Rīgas Biržas komitejas jūrskola. Tā aizņēma ēkas otro stāvu. Uz Jūrnieku nama esošajā tornī bija uzstādīts laika rādītājs ostā ienākošo kuģu hronometru pārbaudei.

Pēc 1902. gada jūrskolu likuma Rīgas jūrskola bija augstākā tipa tālbraucēju jūrskola.

1904. gada 10. maijā Krievijas imperators apstiprināja Valsts Domes lēmumu Nr. 102, ka Rīgas tirdzniecības kuģniecības jūrskola tiek pārdēvēta par Rīgas tālbraucēju jūrskolu^{xxxv}. 1906. gada 1. novembrī, sakarā ar V.A. Brūnsa atvaļināšanos, par jūrskolas priekšnieku nozīmēja V. Rusovu^{xxxvi}. Viņš Rīgas jūrskolu vadīja līdz 1915. gadam. Šajā gadā I pasaules kara fronte pietuvojās Rīgai un jūrskolu slēdza. Mācību līdzekļi un inventārs palika skolas ēkā.

Visus jūrskolas pastāvēšanas gadus to finansēja Rīgas Biržas komiteja. Tās izdevumi laika gaitā pieauga:

1866. gadā to bija 1200 rbļ.,

1871. gadā - 3600 rbļ.,

1912. gadā - 15000 rbļ.

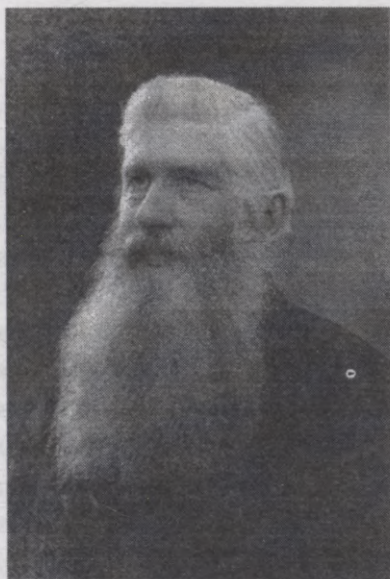
Laikā no 1865. līdz 1911. gadam jūrskolā mācījās 1628 audzēkņi. Kuģa vadītāja eksāmenu nolika 339, bet stūrmaņa - 991^{xxxvii}.

Ainažu jūrskola bija pirmā jauna tipa jūrskola. Kr. Valdemāram bija nepieciešams savas teorētiskās atziņas pārbaudīt un pierādīt praksē. 1860. gadā, apceļojot Baltijas jūras piekrasti, viņš mēģināja pārliecināt Slokas kuģiniekus, ka nepieciešams dibināt jūrskolu. Tas viņam neizdevās^{xxxviii}. Tad pat savas idejas Kr.Valdemārs stāstīja Ainažos. Vēlāk, 1866. gada 15. oktobrī, vēstulē Krievijas finansu ministram M. Reiternam viņš rakstīja: "Tikai Ainažos vien pašlaik ir flote, kas sastāv no 18 kuģošanas līdzekļiem, kuru tilpums ir 1960 lastu. Tādejādi Ainažu (flotes) lastu skaits jau pārsniedza Liepājas, Rēveles, Pērnavas, Narvas, Ventspils u.c. kuģu lastu skaitu. Ainaži atrodas Latvijas daļā, bet tieši uz valodas šķirtnes starp latviešiem un igauņiem, turklāt jāatzīmē, ka pēdējie, braucot jūrā, parasti iemācās latviešu valodu, jo 5/6 mūsu Baltijas kabotāžas kuģinieku ir latvieši. Tātad Ainaži ir reizē pieejami gan latviešiem, gan igauņiem"^{xxxix}.

1864. gada pavasarī Kr.Valdemāra dzīvoklī Pēterburgā notika tikšanās ar Ainažu jūrniekiem. Sapulcējušies nolēma, ka jāizveido jūrskola Ainažos. Tikšanās dalībnieki ziedoja naudu šim mērķim. 1864. gada vasarā A. Veide Rēvelē (Tallinā) satika tālbraucēju kapteini Kr. Dālu (5. att.) un uzaicināja viņu par skolotāju jaunajā jūrskolā. Šī izvēle bija ļoti veiksmīga. Vēlāk Kr. Valdemārs raksturoja Kr. Dālu: "Skolotājam Dālam ir pamatīga, vairāk nekā pietiekama izglītība. Viņš ir mācīties

apriņķa skolā un ģimnāzijā Rēvelē, bet pēc tam Rīgas jūrskolā, un proti, laikā, kad to vadīja skolotājs Kaufmanis un tai bija nozīmīgākā vieta nekā pašlaik. Bez tam Dāla kungs centīgi nodevies arī patstāvīgām studijām un, starp citu, pamatīgi apguvis valodas; viņš pilnībā pārvalda latviešu, igauņu, somu, zviedru, vācu valodu, nedaudz prot krieviski, labi - franču, angļu, holandiešu un dāņu valodu.

Īpaši vērā jāņem tas, ka Dāla kungs prot skaidri izteikt savas domas, ka viņam ir saprotama valoda un, ka viņam kā aktīvam kuģiniekam ir pietiekošas praktiskās zināšanas jūrniecībā^{xl}.

5. att. Kristiāns Johans Dāls (1839.-1904.), tālbraucējs kapteinis, jūrskolotājs. Beidzis Rīgas jūrskolu (1857.). Ainažu (1864.-1893.) un Liepājas (1893.-1904.) jūrskolu priekšnieks.

Kr. Dāla kuģu vadītāja spējas parādījās viņa braucienos ar ainažnieku buriniekiem uz Eiropas ostām un Obas grīvas izpētes ekspedīciju vadīšanā 1876. un 1877. gados. 1877. gadā viņa vadībā tvaikonis "Luisa" veica braucienu no Lībekas uz Tjumeņu caur Ziemeļu Ledus okeānu. Visa kuģa komanda bija komplektēta no Ainažu jūrskolas audzēkņiem.

Jūrskolu dibināja 1864. gada 23. novembrī^{xli}. Tā bija divklasīga - ar vienu sagatavošanas un vienu speciālo klasi. Sākumā audzēkņu skaits bija neliels - 4. Uzdevums bija sagatavot jūrskolas audzēkņus eksāmenam Rīgas jūrskolas eksaminācijas komisijā. Pēc divu ziemu mācīšanās 3 audzēkņi sekmīgi izturēja pārbauījumus un ieguva tuvbraucēja stūrmaņa diplomu. Tas pierādīja jaunās jūrskolas kvalitāti un lietderību.

1867. gada 27. jūnijā izdeva jaunu jūrskolu likumu. Tad arī jūrskola ieguva oficiālo statusu un I (zemāko) kategoriju. Līdz tam tā nesaņēma nekādu valsts finansiālu palīdzību un darbojās pateicoties ainažnieku ziedojumiem.

Pieauga audzēkņu skaits un 1868. gadā ainažnieki nolēma uzbūvēt jaunu skolas ēku. Līdz tam mācības notika J. Veides vecajā dzīvojamā mājā. Telpās varēja uzņemt ne vairāk kā 15 skolēnus. Lai savāktu nepieciešamos līdzekļus, nolēma ievākt 10 kapeikas no katra pārvadātā kravas lasta. Lai nebūtu jāgaida, vajadzīgo summu bez procentiem aizdeva J. Veide un J. Miķelsons. Skola jaunajās telpās iegāja 1870. gadā^{xlii}.

1870. gada 28. maijā Ainažu jūrskolai apstiprināja II kategoriju^{xliii}. 1875. gadā mainījās eksāmenu kārtošanas vieta. Līdz tam Ainažu jūrskolnieki kārtoja eksāmenus Rīgas eksāmenu komisijā. Tie bija jākārto vācu valodā, kaut arī apmācība skolā noritēja latviešu un igauņu valodā. No šī gada Ainažu jūrskolas audzēkņi eksaminējās Pērnavas komisijā.

1880. gadā jūrskola ieguva III (augstāko) kategoriju. Skolā palielinājās pasniedzēju skaits. No 1870. gada šeit sāka strādāt N. Raudseps, bet no 1880. gada - J. Erhards^{xliv}. Skola papildinājās ar mācību līdzekļiem. 1887. gadā Ainažu jūrskolā izmantoja 914 dažādus mācību līdzekļus, 3 globusus, 64 jūras kartes, 505 modeļus un rasējumus. Bibliotēkā bija 258 dažāda nosaukuma grāmatas^{xlv}. 1893. gadā Kr. Dālu pārcēla par priekšnieku uz Liepājas jūrskolu. Par skolas priekšnieku nozīmēja N. Raudsepu, kas to vadīja līdz slēgšanai I pasaules kara laikā.

6. att. Ainažu jūrskolas ēka, 20. gs. sākums. Ēka būvēta 1902. gadā. II pasaules kara laikā nodegusi.

20. gs. sākumā lielais audzēkņu skaits lika Ķeizariskās Jūrniecības biedrības Ainažu nodaļai pieņemt lēmumu par jaunas jūrskolas ēkas būvniecību. 1902. gada 22. novembrī mācības Ainažu jūrskola turpināja jaunā divstāvu namā, kurš bija būvēts uz J. Veides dāvinātā gruntsgabala^{xlvi}. Pēc 1902. gada jūrskolu likuma Ainažu jūrskola kļuva par zemākā tipa tālbraucēju jūrskolu. Tajā gadā Ainažos blakus 3-klasīgai tālbraucēju jūrskolai, atvēra sagatavošanas jūrskolu. Arī tā bija 3-klasīga. Šīs klases izvietojās 1870. gadā celtajā skolas namā^{xlvii}.

Mācības pārtrauca I pasaules karš. 1915. gadā Ainažu jūrskolu slēdza. To apvienoja ar Ventspils jūrskolu un evakuēja uz Aļeskiem Hersonas guberņā. 1919. gada rudenī tā savu darbību pārtrauca.

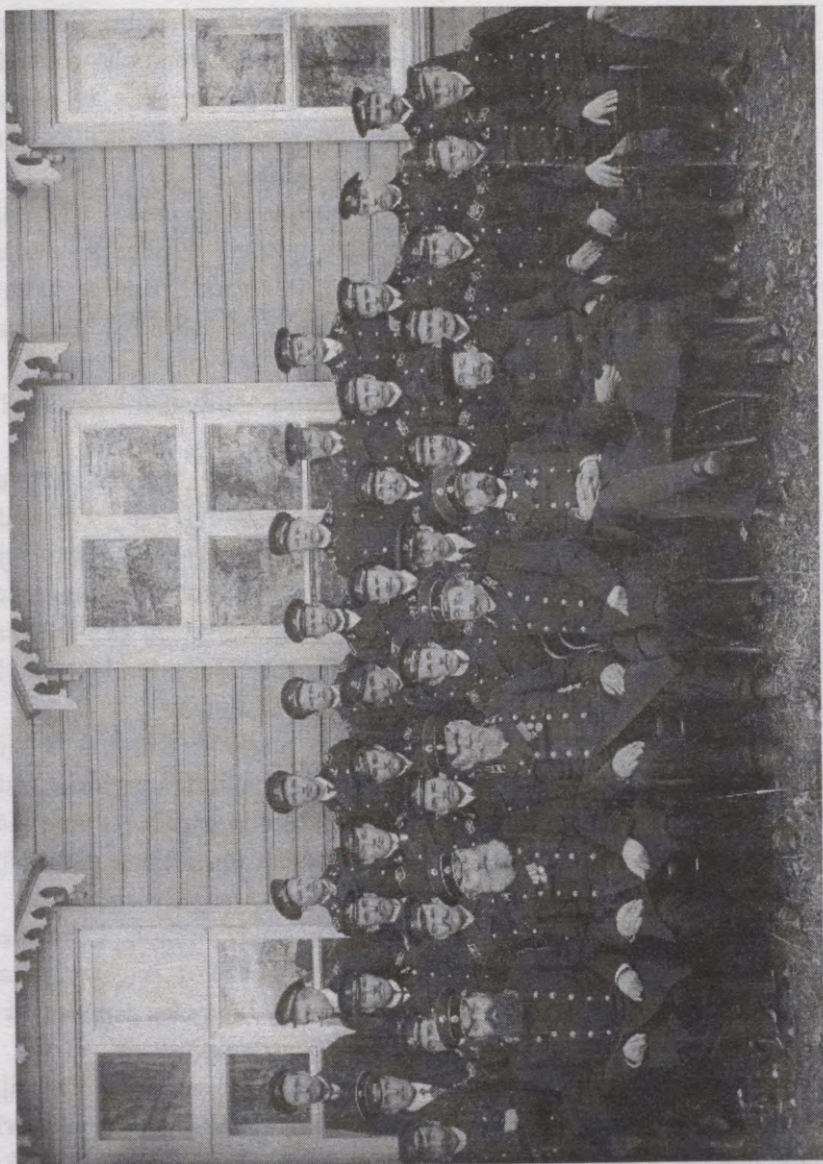
Abas jūrskolas ēkas nodega II pasaules kara laikā. Latvijas kuģu un peldošo līdzekļu reevakuācijas komisija 1921. gadā novērtēja Ainažu jūrskolas zaudējumus I pasaules kara laikā 3406000 rbļ. apmērā^{xlviii}. Samazinoties kara draudiem, 1918. gadā mācības atsākās Ainažos. Skolotāju J. Erharda un E. Dūņa vadībā atvēra vienu sagatavošanās un vienu speciālo klasi. 1918./19. mācību gadā šeit mācījās 44 audzēkņi (30 igauņi, 14 latvieši). Finanšu un audzēkņu trūkuma dēļ mācības notika tikai vienu mācību gadu^{xlix}.

Ainažu jūrskolas lielo nozīmīgumu Latvijas jūrniecības vēsturē palīdz izprast Ainažu jūrskolas memoriālais muzejs, kuru atvēra 1969. gada 20. jūlijā¹.

1869. gadā darbu sāka Dundagas pagasta Ģipkas jūrskolaⁱⁱ. Tā bija I (zemākās) kategorijas jūrskola. 1880. gadā skola ieguva II kategoriju. 1894. gadā jūrskolu pārcēla uz Mazirbi. Pēc 1902. gada jūrskolu likuma tā kļuva par sagatavošanas jūrskolu. I pasaules kara laikā jūrskolu evakuēja uz Hersonu. Vēlāk to slēdza. Jūrskolas priekšnieks - E. Rēvalds (vadīja to no 1894. līdz 1915. gadam).

1869. gadā dibināja jūrskolu Jēkabpilīⁱⁱⁱ. Tā bija I (zemākās) kategorijas jūrskola. Tā bija vienīgā skola, ko nodibināja iekšzemē. Audzēkņu trūkuma dēļ to slēdza 1880. gadā.

Ventspils jūrskolu dibināja 1871. gadāⁱⁱⁱⁱ. Sākumā tā bija I (zemākās) kategorijas jūrskola. 1880. gadā skola ieguva III (augstāko) kategoriju. Pēc 1902. gada jūrskolu likuma Ventspils jūrskola bija zemākā tipa tālbraucēju jūrskola. Jūrskolas priekšnieks no 1871. līdz 1914. gadam

7. att. Ainažu jūrskolas skolotāji un skolnieki, 20. gs. sākums.

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

2000-

1.848

bija F.O.F. Mīlenbergs. No 1914. gada līdz 1919. gadam šo vietu ieņēma Kr. Freidenfelds. I pasaules kara laikā jūrskolu evakuēja uz Krieviju. To apvienoja ar Ainažu jūrskolu. Ventspils jūrskolas mācību līdzekļus nosūtīja uz Petrogradu. Arhīvs palika Ventspilī. Jūrskola darbojās Aļeskos Hersonas guberņā līdz 1919. gada rudenim, kad to slēdza Dienvidkrievijas valdība. Ventspils jūrskolas zaudējumi I pasaules kara laikā bija novērtēti 2146000 rbļ. apmērā^{liv}.

Jūrkalnes (Feliksbergas) jūrskolu dibināja 1872. gadā^{lv}. Tā bija I (zemākās) kategorijas jūrskola. Darbojās bijušajā Pilsbergas muižā. 1880. gadā tā ieguva II kategoriju. Pēc 1902. gada jūrskolu likuma pieņemšanas jūrskolu slēdza. 1989. gadā Jūrkalnē uzstādīja piemiņas ansambli (tēlnieks Ģ. Burvis).

1872. gadā I (zemākās) kategorijas jūrskolu nodibināja Užavā^{lvi}. Tā darbojās līdz 1890. gadam.

Lubezeres (Rojas) jūrskolu dibināja 1873. gada 11. maijā Lubezeres pagasta Rojā^{lvii}. Tā bija I (zemākās) kategorijas jūrskola. Pēc 1902. gada jūrskolu likuma - sagatavošanas jūrskola. Jūrskolas priekšnieki bija J. Jurševskis, Freimanis. I pasaules kara laikā Lubezeres jūrskolu apvienoja ar Engures un Dundagas sagatavošanas jūrskolām un evakuēja uz Hersonu. Vēlāk to slēdza. Jūrskolas ēku sagrāva I pasaules kara laikā. 1990. gadā šeit uzstādīja piemiņas zīmi (tēlniece G. Zemīte).

Engures jūrskolu nodibināja 1875. gada maijā^{lviii}. Sākumā tā bija I (zemākā) kategorijas jūrskola. 1880. g. skolai piešķīra II kategoriju. Jūrskola bija iekārtota bijušās kroņmuižas kūtī, kas bija pārbūvēta un pielāgota jūrskolas vajadzībām. Ap 1913. g. uzbūvēja torni astronomiskiem novērojumiem, kuru I pasaules kara sākumā vācu karaspēks iznīcināja.

Pēc 1902. gada jūrskolu likuma - sagatavošanas jūrskola. I pasaules kara laikā to apvienoja ar Dundagas un Lubezeres sagatavošanas jūrskolām un evakuēja uz Hersonu. Vēlāk slēdza. Jūrskolas priekšnieki - K. Zandbergs (skolu vadīja 1877.-1909.), V. Konstantinovs.

Mangaļu jūrskolu nodibināja 1876. gadā 19. martā^{lix}. Tā bija I (zemākās) kategorijas jūrskola. Mācības sākās 1876. gada 23. oktobrī. Pirmajā mācību gadā jūrskolu apmeklēja 17 skolnieki^{lx}. Jūrskolnieku skaits pieauga un ilgu laiku jūrskola izjuta finansiālu un telpu trūkumu. Valsts ik gadus deva 1000 rbļ., bet Mangaļu pagasts - 250 rbļ. Izmaiņas

АТТЕСТАТЪ

сей выданъ Индрику Берманову Фрельдману
 родившемуся 9го Августа 1890го года
 въ роисповѣданіи еванг. лютер. въ томъ, что онъ
1го Апрѣля 1912. окончилъ полный курсъ
 Виндавской трехклассной мореходной школы и при
 поведеніи оказалъ слѣдующіе успѣхи въ наукахъ:

№ 87

Мореходная астрономія	<u>Хорошо</u>
Навигация	<u>Хорошо</u>
Теорія и устройство корабля	<u>Хорошо</u>
Законодѣніе	<u>Хорошо</u>
Пароходная механика	<u>Хорошо</u>
Подача первой помощи при несчастныхъ случаяхъ	<u>удовлетворительно</u>
Математика	<u>Хорошо</u>
Русскій языкъ	<u>удовлетворительно</u>
Англійскій языкъ	<u>Хорошо</u>

г. Виндава, 1го Апрѣля
1912.

Начальникъ школы: И. Шинке

Преподаватели: И. Фрельдманъ
С. Берманъ

8. att. Ventspils jūrskolas atestāts Nr. 87, izsniegts Indriķim Feldmanim 1912. gadā. Indriķis Feldmanis (1890.-?), tālbraucējs stūrmanis. Beidzis Ventspils jūrskolu (1912.). Mērsraga ostas pārzinis (1929.-1944.).

notika 1891. gadā, kad jūrskolai piešķīra III (augstāko) kategoriju un finanses palielināja līdz 2000 rbļ. gadā^{lxī}.

Savas darbības sākumā tā atradās kādās zemnieku mājās Mangaļu pagasta Rīnūžu ciemā. Ēkā bez klasēm bija arī jūrskolas priekšnieka J. Breikša (9.att.) dzīvoklis. J. Breikšu par jūrskolas priekšnieku nozīmēja 1876. gada 21. septembrī. Pirms tam, lai labāk sagatavotos skolotāja uzdevumam, viņš beidza Baltijas skolotāju semināru (1870.-1872.) un Hamburgas jūrskolu (1876.). Viņš labi izprata mācību grāmatu latviešu valodā nozīmi un vēlāk sarakstīja "Jūrnieka palīgs" (1891.); "Deviācija jeb vietīga novilkšana" (1896.) un "Kuģinieka vadonis"(1902.)^{lxii}. 1877. gada aprīlī jūrskola pārgāja uz nomātām telpām Jaunmīlgrāvī. 1879. gada

9. att. Jānis Breikšs (1850.-1915.), jūrskolotājs. Beidzis Hamburgas jūrskolu (1876.). Mangaļu jūrskolas priekšnieks (1876.-1915.).

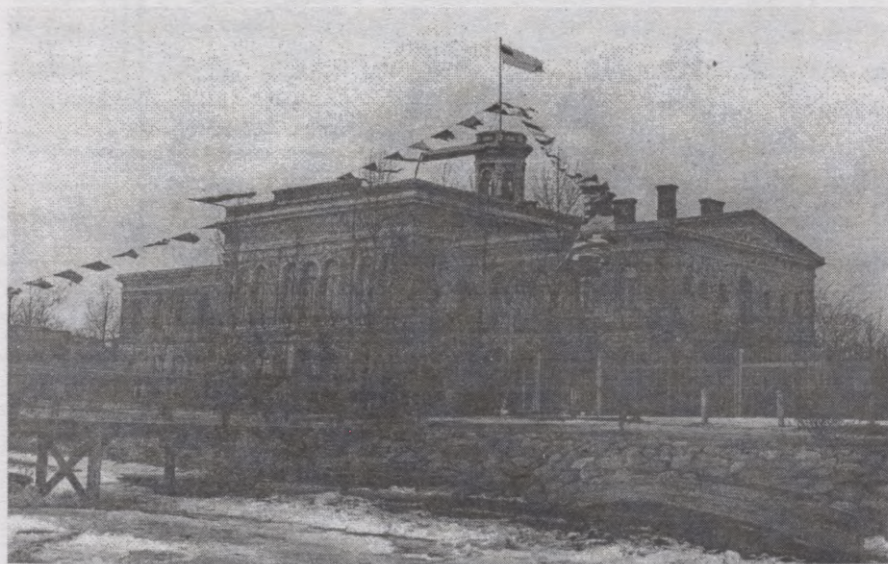
1. oktobrī to nodeva jūrskolas lietošanā. Skolas ēkas celtniecība izmaksāja 60961 rbļ.^{lxiii}

Daudzus gadus jūrskolas priekšnieka J. Breikša centienu mērķis bija sava eksaminācijas komisija. Šī cīņa bija ar mainīgiem panākumiem.

vasarā skolas ēka nodega. Ugunsgrēkā gāja bojā daļa no inventāra. Jūrskola pārgāja atpakaļ uz Vecmīlgrāvi nomātā ēka. Šeit tā palika 21 gadu (no 1879. līdz 1900. gadam). 1889. gadā jūrskolas komiteja sāka vākt ziedojumus jaunas ēkas celtniecībai. Pirmo ziedojumu - 1000 rbļ., deva ASV konsuls Rīgā P. Bornholds. Izmaiņas sākās, kad mainījās jūrskolas komitejas sastāvs. Par tās priekšsēdētāju kļuva H. fon Būngners un locekli - A. Volfšmits. Abi ziedoja vairāk nekā 25 000 rbļ. un aizdeva bez procentiem ēkas celtniecībai 30 000 rbļ.. 1898. gadā Rīnūžu ciema saimnieki dāvināja šim nolūkam zemes gabalu 1632 kvadrātasu lielu Daugavas krastā. Ēku projektēja arhitekts D. Skrīvers. 1899. gada 7. jūlijā ēkai lika pamatakmeni. 1900. gada

Mangaļu jūrskolai sava eksaminācijas komisija bija 1878., 1879., 1884., 1885., 1900-1915. gados. Pārējos gados Mangaļu jūrskolnieki eksāmenus kārtoja Rīgas, Ventspils, Liepājas un Pērnavas komisijās.^{lxiv}

Pēc 1902. gada jūrskolu likuma tā kļuva par augstākā tipa tālbraucēju jūrskolu ar pievienotu sagatavošanas jūrskolu. Audzēkņu skaita ziņā Mangaļu jūrskola kļuva par lielāko Krievijā. Lielāko daļu no audzēkņu skaita deva sagatavošanas jūrskola. 1904./05. mācību gadā Mangaļu jūrskolu apmeklēja 279 audzēkņi. Tālbraucēju jūrskolā mācījās 101 audzēknis, bet sagatavošanas - 178. Pēc 1902. gada jūrskolu likuma pieņemšanas tā bija augstākā pakāpe audzēkņu skaita ziņā. Parasti gadā Mangaļu jūrskolu apmeklēja ap 150 audzēkņu. Tā 1909./10. mācību gadā šeit mācījās 155 audzēkņi: tālbraucēju jūrskolā - 64, sagatavošanas - 91.^{lxv}

10. att. Mangaļu jūrskolas ēka, 20. gs. sākums. Ēka būvēta 1901. gadā.
I pasaules kara laikā nodedusi.

Pēc skolas ēkas pabeigšanas, pēc astronomijas skolotāja A. Žagera plāna, sāka būvēt pareiza laika staciju. 1907. gadā uzbūvēja mazu observatoriju, uzcēla mastus un antenu, izbūvēja telpas astronomiskajiem pulksteņiem, radio laika signālu uztveršanai un pareiza laika signālu došanas stacijām. Šo darbu neizdevās pabeigt, jo sākās I pasaules karš.

Аттестатъ.

Аттестатъ этотъ выдать *Петру Ивановичу Каяку* родившемуся *28го августа 1898 года* вѣрониспольданіи *автомоторъ* въ томъ, что онъ, *Каяка* въ 1913, окончилъ курсъ двухъ классовъ (соотвѣтствующій полному курсу училища малаго плаванія) Магнусофскаго мореходнаго училища дальняго плаванія и при *отличномъ* поведеніи, выказалъ слѣдующіе успѣхи въ наукахъ:

Перечень предметовъ	Отъѣтки *)
По Закону Божию	—
„ русскому языку	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ алгебрѣ	<i>хорошо (4)</i>
„ геометрии	<i>хорошо (4)</i>
„ плоской тригонометрии	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ навигаціи	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ мореходной астрономіи	<i>хорошо (4)</i>
„ морской практикѣ	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ устройству и теоріи корабля	<i>хорошо (4)</i>
„ паровой механикѣ	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ океанографіи	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ метеорологіи	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ коммерческой географіи	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ грузовой отчетности и коммерч. корреспонденціи	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ законодѣлствію	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ морской гигиенѣ	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ англійскому языку	<i>удовлетворительно (3)</i>
„ нѣмецкому языку	<i>хорошо (4)</i>
„ французскому языку	—

Магнусофъ, *марта 28го* дня 1913 г.

Начальникъ училища:

Капитанъ В. Г. Буренинъ

Преподаватели:

А. Вернеръ, И. В. Вилеръ, С. А. Диккинъ, А. В. Вилеръ, С. Калачинъ, А. С. Сидоръ

11. att. Mangaļu tālbraucēju jūrskolas II klases atestāts Nr. 224, izsniegts Pēterim Kaijakam 1913. gadā. Pēteris Kaijaks (1892.-1950.), tālbraucējs kapteinis, locis. Beidzis Mangaļu jūrskolu (1916.). Latvijas tirdzniecības flotes tvaikoņu stūrmanis (1925.-1929.). Rīgas ostas locis (1929.-1948.).

1915. gada jūlijā Mangaļu jūrskolu evakuēja. Skolas mācību līdzekļus, laika stacijas pulksteņus un citus instrumentus, bibliotēku izveda kurp bija iespējams. Daļa nonāca Petrogradā, daļa Sāmsalā. Rīgā vēlreiz atgriezās jūrskolas priekšnieks J. Breikšs un savāca evakuējamo inventāru vienkopus. Tālāk caur Veļikije Lukiem jūrskolu evakuēja uz Rostovu pie Donas. 1915. gada 21. augustā Veļikije Lukos nomira J. Breikšs^{lxvi}.

Par jauno jūrskolas priekšnieku nozīmēja A. Žageru. 1915. gada oktobrī skola atsāka darbību. No apmēram 130 audzēkņiem lielākā daļa bija latvieši. Rostovā pie Donas tā darbojās četrus mācību gadus. Sākumā to finansēja Krievijas valdība, vēlāk Donas karaspēka valdība. 1919. gadā pēdējā finansu palīdzību pārtrauca. 1919. gada augusta sākumā Mangaļu jūrskolu pārveda uz Gelendžiku (pie Novorosijskas). To finansēja Brīvprātīgo armija. Nodibinoties padomju varai Mangaļu jūrskola pārgāja Gelendžikas Izglītības nodaļas pārziņā. Pēc jūrskolu reorganizācijas Padomju Krievijā, Ūdens Transporta Strādnieku centra Kultūras un Izglītības komiteja Maskavā, kuras pārziņā atradās jūrskolas, nolēma ar 1920. gada 1. jūliju slēgt Mangaļu jūrskolu. Skolotāji, uzzinājuši par noslēgto miera līgumu starp Latviju un Krieviju, nolēma 10. septembrī izbraukt uz dzimteni no Novorosijskas ar bēgļu ešelonu. Jūrskolas mantu nodeva Gelendžikas Izglītības nodaļai. Pēc nodošanas akta Mangaļu jūrskolā Gelendžikā bija:

- bibliotēkā - 2603 grāmatas,
- fizikas kabinetā - 141 priekšmeti,
- navigācijā - 191 priekšmeti,
- jūras praksē - 53 priekšmeti,
- mehānikā - 26 priekšmeti,
- kuģu uzbūvē - 26 priekšmeti
- metereoloģijā - 30 priekšmeti,
- astronomijā - 58 priekšmeti,
- ģeogrāfijā - 147 priekšmeti,
- ģeometrijā - 29 priekšmeti.

Laika noteikšanas stacija -

atvērtas kastes - 36,

neatvērtas kastes - 17.

Inventārs - 200 priekšmeti.

Kancelejā glabājās lietas par laiku no 1900. gada līdz 1919. gadam – 202; par 1920. gadu – 9; skolnieku ieraksti - 2 grāmatas^{lxvii}.

1921. gadā Latvijas kuģu un peldošo līdzekļu reevakuācijas komisija pieprasīja Krievijai atgriezt Latvijas jūrskolu mācību līdzekļus, inventāru, arhīvus, t.sk. arī Mangaļu jūrskolas. Taču bez panākumiem. Kopējos Mangaļu jūrskolas zaudējumus novērtēja 10 080 000 rbļ. apmērā^{lxviii}. I pasaules kara laikā bojā gāja arī jūrskolas ēka.

Liepājas jūrskolu nodibināja 1876. gadā^{lix}. Pirms tam 1843. gadā šeit bija dibināta privātā jūrskola, kas darbojās līdz 1861. gadam. Mācību valoda tajā bija vācu. Pēc Liepājas tirdzniecības komisijas ierosinājuma 1861. gadā pilsētā pie proģimnāzijas atvēra navigācijas klasi (vadīja E. Kvāss). Tā sastāvēja no trīs nodaļām. Pirmās divas bija proģimnāzijas papildus klases. Tajās mācīja dažus speciālus priekšmetus un angļu valodu. Trešajā nodaļā speciālo priekšmetu bija daudz vairāk. Mācīja jūras astronomiju, jūrniecības instrumentu būvi un pielietošanu, mehāniku, kuģu būvi, grāmatvedību, jūras tirdzniecības likumus utt. Trešajā nodaļā mācības ilga 6 mēnešus (no 15. septembra līdz 15. martam). Lai iestātos šajā klasē, vajadzēja nobraukt uz kuģiem vienu navigāciju. Pilnu kursu beigušajiem vajadzēja kārtot eksāmenus īpašā komisijā. To izturējušiem izdeva stūrmaņa kandidāta apliecību. Pēc 3 gadu nobraukšanas uz kuģiem, tās apmainīja pret stūrmaņa diplomu. Līdz 1876. gadam navigācijas klasi beidza 130 audzēkņi^{lxx}.

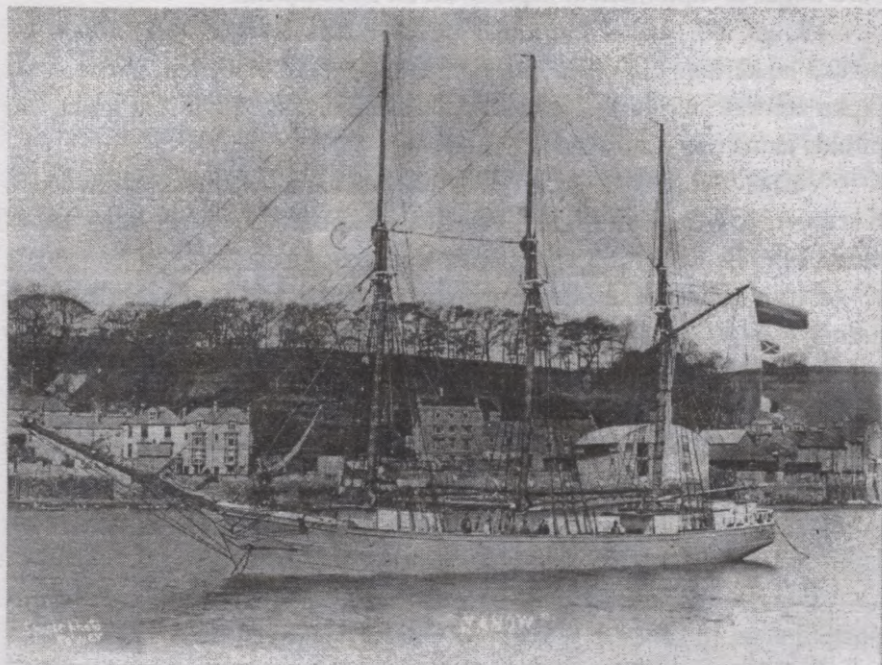
1876. gadā Liepājā nodibinātā jūrskola bija I (zemākās) kategorijas. Skolas vajadzībām Kūrmājas prospektā 3 uzbūvēja jaunu ēku. 1880. gadā jūrskola ieguva III (augstāko) kategoriju. 1892./93. mācību gadā audzēkņu trūkuma dēļ to gandrīz slēdza.

Tad par Liepājas jūrskolas priekšnieku nozīmēja Kr. Dālu. Viņa darbības rezultātā audzēkņu skaits skolā palielinājās. Pēc Kr. Dāla nāves 1904. gadā par jūrskolas priekšnieku nozīmēja viņa dēlu A. Dālu (vadīja jūrskolu līdz 1914. gadam)^{lxxi}.

Pēc 1902. gada jūrskolu likuma tā bija zemākā tipa tālbraucēju jūrskola. I pasaules kara laikā jūrskolu evakuēja uz Krieviju. Skolas mācību līdzekļi un inventārs netika evakuēti. Liepājas jūrskola atradās Golaja - Pristaņā pie Dņepras upes grīvas. 1919. gada rudenī Dienvidkrievijas valdība jūrskolu slēdza.

Jūrskolas, kuras nodibināja pēc 1867. gada likuma, pilnībā veica savu uzdevumu. Lielais skaits burinieku, kurus uzbūvēja Latvijā 19. gs. II pusē un 20. gs. sākumā, bija tam apliecinājums. Sekmīgo buru kuģu būvi ietekmēja vairāki labvēlīgi faktori. Vispirms jau Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis 19. gs. II pusē šeit strauji attīstījās kapitālistiskās ražošanas attiecības. Izvērsās dzelzceļu būvniecība. Šajā laikā, pieaugot ārējās tirdzniecības kravu apgrozībai, rekonstrēja Rīgas, Liepājas, Ventspils ostas. Lai pārvadātu pieaugušo kravu apjomu, bija nepieciešama attīstīta jūras transporta flote.

Par sākumu latviešu burinieku ērai jāuzskata kabotāžas kuģu būve 19. gs. vidū. Latviešu piekrastes kuģniecība aptvēra Baltijas jūras austrumu piekrasti. To pārtrauca Krimas karš (1853.-1856.), kura laikā angļu-franču karakuģi iznīcināja gandrīz visus latviešu kabotāžas kuģus.

12. att. "Janow" - trīsmastu gafelšoneris. Būvēts Ainažos 1898. gadā. 202 BRT.
1921. gadā strandējis Ēlandes salas (Zviedrija) piekrastē.

Pēc kara piekrastes kuģniecība atjaunojās. Augstās fraktis nesa labu peļņu. Kuģu īpašnieku rīcībā uzkrājās kapitāls, kas ļāva pāriet uz lielāku kuģu būvi. Līdz 19. gs. 60. gadiem latviešu burinieki maz piedalījās tālos braucienos, jo trūka kuģu vadītāju. 1864. gadā Kr. Dāls, Ainažu jūrskolas priekšnieks, izskaidrodams kuģu īpašniekiem šādas kuģniecības priekšrocības, panāca, ka viņam uzticēja 3-mastu gafelšoneri "Katarina" (būvēts 1864. gadā Ainažos, īpašnieki - J. Miķelsons, J. un J. Veides). Kuģis izbrauca no Rīgas uz Ģenti (Beļģijā). Pirmā gada navigācija nesa īpašniekiem 1300 rbļ. peļņas, bet otrā - 1900 rbļ.^{lxxii}

Pēc burinieka "Katarina" veiksmīgajiem reisiem daļa īpašnieku sāka pārbūvēt 100-150t lielus kabotāžas kuģus. Vidzemes jūrmalā šim nolūkam pārbūvēja 30 buriniekus^{lxxiii}.

Nodibinātās jūrskolas sekmīgi nodrošināja šos un jaunuzbūvētos buru kuģus ar diplomētiem kapteiņiem un stūrmaņiem.

19. gs. 60. gados burinieku būves centrs Latvijā bija Ainaži un tuvākā apkārtnē. Galvenie priekšnoteikumi tam bija lieli valsts meži (kokmateriālu iegāde), diezgan daudz kabotāžas kuģu īpašnieku un pirmās jauna tipa jūrskolas nodibināšana.

Vēlāk, 19. gs. 70. gadu vidū, tālbraucienos buriniekus sāka būvēt Kurzemē, galvenokārt Rīgas jūras līča piekrastē. Galvenās kuģu būves vietas šeit bija Kaltene, Valgalciems, Upesgrīva.

Latviešu burinieku būvniecība noritēja laikā, kad visā pasaulē strauji palielinājās tvaikoņu skaits. 19. gs. II pusē tie sāka izspiest buriniekus no kravu pārvadājumiem. Krievijas tirdzniecības flotē tvaikoņu bija maz un daļu kravu vajadzēja pārvadāt ar buriniekiem. Stāvoklis mainījās 20. gs. sākumā, kad Krievijā radās akciju sabiedrības, kas sāka pirkt tvaikoņus ārzemēs. Jau 19. gs. 80. gados Kr. Valdemārs rakstīja, ka latviešiem jāsāk domāt par tvaikoņu pirkšanu, jo "citādi pēc 10-20 gadiem visa mūsu kuģniecība izputēs"^{lxxiv}.

Sākoties ekonomiskajām krīzēm buru kuģu stāvoklis vēl vairāk pasliktinājās, jo konkurētspējīgi bija vienīgi tvaikoņi.

Lai iegūtu lielāku peļņu, kuģu īpašnieki palielināja buru kuģu ekspluatāciju. Jau 19. gs. 80. gados jaunuzbūvētie burinieki, kas spēja izturēt rudens un ziemas vētras, brauca visu gadu. Pirms tam navigācija ilga 8-9 mēnešus, kuru laikā varēja veikt 3 reisu no Latvijas līdz

Lielbritānijai un atpakaļ. Parasti navigācijai beidzoties, kuģi nolika ziemas "guļā". Lai nodrošinātu kuģu ekspluatāciju visu gadu, kuģu īpašnieki meklēja arvien jaunus kravu pārvadāšanas piedāvājumus. Latviešu buru kuģu darbība galvenokārt saistījās ar Eiropas, Vidus- un Dienvidamerikas un Baltās jūras ostām. Tā 20. gs. sākumā katru gadu vidēji 40 burinieku devās pāri Atlantijas okeānam^{lxxv}.

Sākot ar 20. gs. sākumu, burinieku būve Latvijā pamazām apsīka. Rūpniecības krīze Krievijā 1900.-1903. gados, pēc tam sekojošā depresija saasināja konkurenci preču pārvadājumos uz jūras. Strauji kritās fraktis. Pieauga tvaikoņu skaits, ar kuriem burinieki konkurēt nespēja. Daudzi jūrnieki no buru kuģiem pārgāja strādāt uz tvaikoņiem. Arī 1902. gada jūrskolu likums liecināja par izmaiņām Krievijas tirdzniecības flotē. Jūrskolas pievērsās diplomēto jūrnieku gatavošanai tvaikoņiem.

1913. gadā buru kuģu būve Latvijā beidzās. Laikā no 1857. līdz 1913. gadam šeit uzbūvēja 532 buriniekus^{lxxvi}.

Pēdējo triecienu burinieku būvē un ekspluatācijā deva I pasaules karš. Ar to noslēdzās spilgta lappuse Latvijas kuģniecības vēsturē.

Jūrskolas sekmīgi nodrošināja buriniekus ar diplomētiem kapteiņiem un stūrmaņiem. Par to liecina A. Bandrēviča apkopotie dati par jūrskolu darbību (no dibināšanas līdz 1897./98. mācību gadam)^{lxxvii}.

Skola	Darbības ilgums (gados)	Skolnieku kopskaits	Eksāmenu izturējuši			Kopā
			tālbraucēji kapteiņi	tālbraucēji stūrmaņi	kabotāžas stūrmaņi	
Ainaži	34	2261	220	371	150	741
Mangajļi	22	1047	79	185	82	346
Rīga	34	1586	228	268	16	512
Engure	23	413	-	9	91	100
Roja	25	510	-	-	82	82
Dundega	28	1057	-	7	197	204
Ventspils	28	1454	170	260	220	650
Liepāja	33	1250	97	131	67	295
Jūrkalne	26	309	-	7	55	62
Užava	15	157	-	-	12	12
K o p ā:		10044	749	1268	972	3004

1902. gada 2. jūlijā Krievijas valdība izdeva jaunu jūrskolu likumu. Laikā no 1867. gada mainījās jūrskolu pakļautība. No 1867. līdz 1881. gadam tās pārzināja Finanšu ministrija, bet no 1881. gada - Izglītības

ministrija. Jūrskolu beigušo zināšanu kvalitāte vairs neapmierināja kuģu īpašniekus un 1897. gadā jūrskolas nodeva Finanšu ministrijas pakļautībā. Tā uzdeva saviem inspektoriem revidēt skolas un ziņot par trūkumiem. Tie secināja, ka mācību programmas, mācību priekšmetu pasniegšanas metodes neatbilst nepieciešamajam līmenim. Tas kalpoja par pamatu tam, ka Finanšu ministrija izveidoja komisiju jūrskolu reformai. Izmaiņas prasīja arī Krievijas tirdzniecības flotes attīstības tendences. Kaut arī turpinājās burinieku būve, flotē arvien lielāks bija tvaikoņu skaits.

1902. gada 2. jūlija jūrskolu likums paredzēja trīs tipa skolas. Sagatavošanas jūrskolas gatavoja audzēkņus, lai varētu iestāties tālbraucēju jūrskolu pirmajā speciālajā klasē. Zemākā tipa tālbraucēju jūrskolas bija domātas jūrniekiem - praktiķiem ar elementāru izglītību. Tās gatavoja burinieku vadītājus. Augstākā tipa tālbraucēju jūrskolās uzņēma personas ar nelielu jūras praksi (2 mēnešus), bet ar lielāku vispārējo izglītību - ne zemāku par sagatavošanas jūrskolas kursa apjomu. Tās gatavoja tvaikoņu vadītājus. Skolas bija trīsgadīgas. 1902. gada jūrskolās mācīja sekojošus priekšmetus: algebru, ģeometriju, trigonometriju, navigāciju, jūras astronomiju, jūras praktiku, kuģu būvi un teoriju, kuģu mehāniku, jūras meteoroloģiju, okeanogrāfiju, tirdzniecības ģeogrāfiju, jūrniecības tirdzniecības likumus, kravu pārzināšanu un tirdzniecības korespondenci, ticības mācību, krievu un angļu valodu, veselības kopšanu un pirmās palīdzības sniegšanu nelaimes gadījumos. Mācību valoda visās jūrskolās bija krievu valoda. Lietot latviešu un igauņu valodu bija aizliegts. Jūrskolu audzēkņiem obligāti bija jānēsā formas tērpi. Jūrskolu absolventiem izdeva apliecības par skolas kursa beigšanu. Tāda apliecība kuģu vadītāja tiesības nedeja. Bija jānokārto eksāmens īpašā komisijā. Tiem, kuri sekmīgi izturēja eksāmenu un varēja uzrādīt likumā paredzēto braukšanas cenzu, izdeva kuģu vadītāju diplomus. Pārējiem - apliecības par eksāmena izturēšanu. Uzrādot nepieciešamo braukšanas cenzu, viņi ieguva kuģu vadītāju diplomus^{lxviii}.

1902. gada jūrskolu likums kuģu vadītājus dalīja divās kategorijās - kapteiņos un stūrmaņos. Katras kategorijas kuģu vadītājus savukārt dalīja četrās šķirās, atkarībā no kuģu dzinēja un braukšanas rajona. Likums piešķīra noteiktas kategorijas kuģu vadītājam noteiktas tiesības:

I šķiras kapteinim bija tiesības vadīt visus kuģus.

II šķiras kapteinim - vadīt tirdzniecības kuģus tuvos braucienos.

III šķiras kapteinim - vadīt visus buriniekus un braukt par jaunāko stūrmani uz tvaikoņiem tuvos braucienos, bet pēc 36 mēnešu braukšanas cenza - par vecāko stūrmani uz šiem kuģiem.

IV šķiras kapteinim - vadīt buriniekus tuvos braucienos.

I šķiras stūrmanim - tiesības vadīt tirdzniecības kuģus tuvos braucienos un būt par stūrmani uz visiem kuģiem, izņemot pasažieru kuģus tālos braucienos.

II šķiras stūrmanim - izpildīt stūrmaņa vietu uz tuvbraucēju kuģiem un būt par jaunāko stūrmani uz tālbraucējiem kuģiem.

III šķiras stūrmanim - vadīt buriniekus tuvos braucienos un būt par stūrmani uz visiem buriniekiem un par jaunāko stūrmani uz tirdzniecības tvaikoņiem tuvos braucienos.

IV šķiras stūrmanim - būt par stūrmani uz buriniekiem tuvos braucienos un par jaunāko stūrmani uz buriniekiem tālos braucienos.

Visi tālbraucēju jūrskolu absolventi kārtoja eksāmenus komisijā un vispirms ieguva dažādas šķiras stūrmaņa diplomu. Nobraucot ar attiecīgās šķiras diplomu par stūrmani uz kuģiem noteiktu laiku (parasti 18 mēnešus, izņemot kandidātam uz I šķiras kapteiņa diplomu - 24 mēneši), viņi varēja apmainīt stūrmaņa diplomu pret attiecīgās šķiras kapteiņa diplomu^{lxxix}.

Jaunais jūrskolu likums, salīdzinot ar iepriekšējo 1867. gada, bija daudz sarežģītāks. Pēc jūrskolu reformas notika izmaiņas kuģu mehāniķu sagatavošanā. Līdz tam šajā jomā nekādi noteikumi nebija izdoti. Likumu par kuģu mehāniķiem apstiprināja 1903. gada 10. jūnijā^{lxxx}. Viņus iedalīja trīs šķirās, atkarībā no kuģu mašīnu jaudas. Pēc likuma stāšanās spēkā, uz kuģiem varēja braukt tikai diplomēti mehāniķi. Lai iegūtu diplomu, bija jāliek eksāmeni valsts komisijā. Bija noteikta programma, kuru apstiprināja Finanšu ministrs. Diplomas izdeva pilngadīgiem Krievijas pavalstniekiem pēc eksāmena izturēšanas un noteikta darba un braukšanas cenza uzrādīšanas.

Kuģu mehāniķu sagatavošanai atvēra kuģu mehāniķu skolas. Likumu par šīm skolām apstiprināja 1905. gada 13. jūnijā. Tās bija divu tipa. Zemākā tipa mehāniķu skolā uzņēma personas ar elementārskolas

izglītību un sagatavoja 3. šķiras mehāniķus. Augstākā tipa mehāniķu skolā uzņēma personas ar pilsētas skolas izglītību un sagatavoja 2. šķiras mehāniķus. Augstākā tipa mehāniķu skolā mācīja sekojošus priekšmetus: matemātiku (aritmētiku, algebru, ģeometriju, trigonometriju), fiziku ar ķīmiju, speciālo fizikas daļu par siltumu, elektrotehniku, teorētisko un pielietojamo mehāniku, kuģu būvi un teoriju, materiālu pretestību, kuģa mašīnu izlabošanu bojāšanās gadījumos ar paša līdzekļiem, zīmēšanu, jūras tirdzniecības likumus, veselības kopšanu un palīdzības sniegšanu nelaimes gadījumos, ticības mācību, krievu un angļu valodu. Zemākā tipa skolās kurss bija trīsgadīgs, bet augstākā tipa - četrgadīgs. Par 1. šķiras mehāniķi varēja kļūt 2. šķiras mehāniķis, kas vismaz 24 mēnešus bija vadījis kuģu mašīnu ar 200 – 1000 IHP jaudu vai 36 mēnešus nobraucis par mehāniķi uz šāda tipa kuģiem. Personām, kas likuma ieviešanas brīdī bija mehāniķi bez diploma un bija pieredze kuģu mašīnu vadīšanā vismaz 12 mēnešus, izdeva mehāniķa diplomus saskaņā ar ieņemamo vietu. Tādā veidā tika reglamentēta kuģu mehāniķu sagatavošana un viņu darbs.

Daudzās kuģu vadītāju kategorijas, kā arī tvaikoņu kapteiņu priekšrocības salīdzinot ar burinieku kapteiņiem, lika izdot esošajam likumam papildinājumu. To apstiprināja 1909. gada 31. oktobrī^{lxxxi}. Tas atcēla kuģu iedalījumu buriniekos un tvaikoņos, saglabājot to dalījumu tuvbraucējos un tālbraucējos. Palielināja tuvbraucēju rajona robežas Baltijas jūrā līdz Emsas upes grīvai. Kuģu vadītāju šķiras no astoņām samazināja uz četrām: tālbraucēji kapteiņi, tuvbraucēji kapteiņi, tālbraucēji stūrmaņi, tuvbraucēji stūrmaņi. Likumā samazināja kuģu vadītāju eksāmenu skaitu no četriem uz diviem. Likums skāra arī 1903. gadā izdoto kuģu mehāniķu likumu. Lai iegūtu diplomu, bez teorētiskā eksāmena bija jāliek arī praktiskais eksāmens, jāuzrāda darbnīcas darba un braukšanas uz jūras cenzs. II un I šķiras mehāniķu diplomu iegūšanai samazināja braukšanas cenzu. Likums paredzēja mehāniķu diploma iegūšanu tikai beidzot mehāniķu skolu.

Ar šo 1909. gada likuma papildinājumu noslēdzās jūrskolu reforma Krievijā. Tā ļāva pilnvērtīgi sagatavot kvalificētus kadrus Krievijas tirdzniecības flotei. Daudzus šī likuma punktus izmantoja vēlāk veidojot Latvijas jūrniecības izglītības likumus.

20. gs. sākumā Latvijas jūrskolām bija liela nozīme diplomētu jūrnīeku sagatavošanā Krievijā. 1914. gada 1. janvārī šeit esošajās jūrskolās mācījās 570 audzēkņi (414 latvieši), kas sastādīja 32% (23% latviešu) no kopējā audzēkņu skaita, kas mācījās Krievijas jūrskolās un sagatavošanas jūrskolās. Toreizējās Latvijas teritorijas iedzīvotāji sastādīja ap 1% no Krievijas iedzīvotāju skaita^{lxxxii}. Latvijas jūrskolām bija ievērojama loma Krievijas jūrnīecībā. Tās deva kuģu vadītājus visai Krievijas tirdzniecības flotei.

Laikā no 1915.-1918. gadam Latvijas teritorijā nedarbojās neviena jūrskola.

III. Latvijas Republikas jūrskolas

Pasludinot Latvijas neatkarību un beidzoties I pasaules karam, sākās tirdzniecības flotes atjaunošana. Jūrniecības departamenta vadība apzinājās, ka Latvijas kuģniecība nav atjaunojama bez jūrskolas.

1920. gada vasarā tā izstrādāja mācību programmu un noteikumus par jūrskolām. Tos apstiprināja Ministru kabinets 1920. gada 15. oktobrī un Satversmes sapulce 1921. gada 3. februārī^{lxxxiii}. Lai jūrskolu nodibinātu, bija jāatrisina jūrskolotāju, mācību līdzekļu un telpu jautājums. 1920. gada oktobra sākumā Rīgā no Krievijas atgriezās bijušās Mangaļu jūrskolas personāls un skolotāju jautājums bija atrisināts. Topošajā jūrskolā sāka strādāt bijušie Mangaļu jūrskolas pasniedzēji E. Kalniņš, E. Breikšs, J. Šmits, H. Verners, A. Žagers, bijušais Petrogradas jūrskolas priekšnieks R. Brūvelis, bijušais Ventspils jūrskolas priekšnieks K. Freidenfelds, bijušais Narvas jūrskolas pasniedzējs P. Neimanis. Grūtāk bija atrast piemērotas telpas. Mangaļu jūrskolas ēka bija I pasaules kara laikā nodegusi, bet Rīgas Biržas komitejas Jūrnieku nams bija cietis apšaudē. Telpas atrada Valdemāra ielā 1a, kur skolas vajadzībām piemēroja tukšos muiņas ierēdņu dzīvokļus.

Topošajā jūrskolā mācību līdzekļus veidoja bijušajās jūrskolās atrastais. Rīgas Biržas komitejas jūrskolas mācību līdzekļi un inventārs, kas bija palicis Jūrnieku namā, kara laikā bija saglabājies gandrīz neskarts. Mangaļu pagasta valde bija izglābusi no degošās Mangaļu jūrskolas daļu mācību galdu. To visu nodeva jaunajai jūrskolai.

Skolotāju E. Breikšu komandēja uz Liepāju, lai atrastu un atvestu vietējās jūrskolas mācību līdzekļus. No instrumentiem bija saglabājušies divi sekstanti, viens tālskatis, sfēra, daži modeļi un kuģu zīmējumi, grāmatas^{lxxxiv}. No Ainažiem, pateicoties J. Erharda gādībai, atgādāja tvaika mašīnas modeļi, 3 lielus skapjus ar grāmatām u.c. mācību līdzekļus^{lxxxv}. Daļu mācību līdzekļu Jūrniecības departaments iepirka. Tā tika atrisināts mācību līdzekļu jautājums.

1920. gada 28. novembrī, atzīmējot Krišjāņa Valdemāra dzimšanas dienu, Jūrniecības departaments atklāja pirmo jūrskolu Latvijā – Krišjāņa Valdemāra jūrskolu^{lxxxvi}. Par skolas direktoru iecēla tālbraucēju kapteini E. Kalniņu (13. att.). Viņš bija beidzis Mangaļu jūrskolu 1904. gadā. E. Kalniņam bija jūrskolotāja pieredze, jo no 1906. gada viņš bija pasniedzējs Mangaļu jūrskolā.

13. att. Ernests Kalniņš (1881.-1941.)
Tālbraucējs kapteinis, jūrskolotājs. Beidzis
Mangaļu jūrskolu (1904.). Mangaļu jūr-
skolas skolotājs (1906.-1920.) un Kr. Val-
demāra jūrskolas direktors (1920.-1941.).

Jūrskola Valdemāra ielā la darbojās divus mācību gadus. Finanšu ministrijai bija nepieciešamas telpas un Jūrniecības departamentam nācās meklēt jaunas telpas. Bija divas iespējas – restaurēt izpostīto bijušās Mangaļu jūrskolas ēku vai īrēt telpas Rīgas Biržas komitejas Jūrnieku namā. Izvēlējās otro. 1922. gada vasarā Biržas komiteja ēku izremontēja. 1922. gada 15. oktobrī jūrskola pārgāja uz jaunajām telpām^{lxxxvii}.

Kr. Valdemāra jūrskola pirmo, 1920./21., mācību gadu iesāka ar 62 audzēkņiem^{lxxxviii}. Jūrskola atradās Finanšu ministrijas pakļautībā un bija 4-klasīga. Pēc jūrskolu likuma tajā varēja uzņemt personas ne jaunākas par 17 gadiem, ar labu

veselību, beigušas 6-klasīgās pamatskolas pilnu kursu, un nobraukušas uz jūras kuģu klāja sastāvā ne mazāk par 20 mēnešiem, no kuriem 6 mēnešus uz buriniekiem. Mācību maksa jūrskolā bija Ls 20,- gadā. Skolas pedagogu padomei bija tiesības atbrīvot no tās 25% audzēkņu. Lai mācītos II klasē audzēkņiem bija jāuzrāda apliecības par I klases beigšanu un, ka viņi nobraukuši uz jūras ne mazāk par 24 mēnešiem. t.sk. ne mazāk kā 6 mēnešus uz buriniekiem. III klasē uzņēma audzēkņus, kas bija beiguši pirmās divas klases un uz jūras nobraukuši ne mazāk kā 36 mēnešus, no kuriem uz buriniekiem ne mazāk kā 12 mēnešus. IV klasē

uzņēma tos, kas ar tālbraucēja stūrmaņa diplomu bija nobraukuši par stūrmaņiem ne mazāk kā 12 mēnešus uz tālbraucējiem kuģiem^{lxix}.

Beidzot sekmīgi jūrskolas klasi, skolas vadība izsniedza apliecību. Nobraucot noteiktu laiku uz jūras, Jūrniecības departaments izsniedza atbilstošu kuģu vadītāja diplomu.

Beidzot II klasi, varēja iegūt tuvbraucēja stūrmaņa diplomu, III klasi – tuvbraucēja kapteiņa vai, ja absolvents vismaz 6 mēnešus bija braucis par stūrmani uz tālbraucējiem kuģiem, tālbraucēja stūrmaņa diplomu, IV klasi – tālbraucēja kapteiņa diplomu.

1925. gadā, ievērojot Latvijas tirdzniecības flotes attīstību, tika izdarīti grozījumi jūrskolu likumā. Ministru kabinets tos apstiprināja 1925. gada 15. oktobrī^{xc}. Pārmaiņas galvenokārt skāra braukšanas cenzu iestājoties jūrskolas klasēs un saņemot attiecīgus kuģu vadītāju diplomus.

Pagarināja mācību laiku I klasē par diviem mēnešiem. Iestājoties jūrskolā braukšanas cenzu samazināja no 20 uz 12 mēnešiem. Samazināja braukšanas laiku uz buriniekiem no 6 uz 4 mēnešiem. Pēdējais braukšanas cenzs jūrskolniekiem sagādāja grūtības, jo strauji samazinājās burinieku skaits.

Pēc 1925. gada grozījumiem likumā tuvbraucēja stūrmaņa diplomu ieguva jūrskolas II klases beidzēji, kam uz jūras kuģiem braukšanas cenzs bija ne mazāks kā 24 mēneši, no kuriem vismaz 4 mēneši uz buriniekiem. Tuvbraucēja kapteiņa diplomu ieguva jūrskolas III klases beigušie, kas uz jūras nobraukuši ne mazāk kā 42 mēnešus, no kuriem vismaz 12 mēnešus par stūrmani. Ja par stūrmani bija braukts vismaz 6 mēnešus, tad varēja iegūt tālbraucēja stūrmaņa diplomu. Kapteiņa diplomu ieguva jūrskolas absolventi, kas ar tālbraucēja stūrmaņa diplomu vismaz 18 mēnešus bija nobraukuši par stūrmani, no tiem vismaz 12 mēnešus uz tālbraucējiem kuģiem^{xc}.

1920. gadu vidū, strauji palielinoties tvaikoņu skaitam Latvijas tirdzniecības flotē, pieauga pieprasījums pēc kuģu mehāniķiem. Tāpēc Ministru kabinets 1925. gada 15. oktobrī izdeva noteikumus par kuģu mehāniķu skolām. Jūrniecības departaments, pamatojoties uz šiem noteikumiem, tajā pašā gadā atvēra I un II klasi Krišjāņa Valdemāra jūrskolā. III klasi atvēra 1927. gadā, bet IV – 1928. gadā^{xcii}. Mainījās skolas nosaukums. Tagad tā saucās – “Krišjāņa Valdemāra kuģu vadītāju

APLIECIBA.

Krišjāņa Valdemāra jūrskolas pedagogiskā padome

apliecina, ka Pāvils Skulte
 dzimis 24 augustā 1898 g. (p. ed.), beidzis Krišjāņa Valdemāra
 jūrskolas Pēdās klases kursu ar šādām sekmēm:

Navigācija	<u>ticamāms / 5/</u>
Devijācija	<u>labāms / 5/</u>
Locija	<u>labāms / 4/</u>
Jūras astronomija	<u>ticamāms / 5/</u>
Sferiskā trigonometrija	<u>labāms / 4/</u>
Jūras praktika	<u>labāms / 4/</u>
Signalizācija	<u>ticamāms / 5/</u>
Radiotelegrafija	<u>labāms / 4/</u>
Kuģu būve un teorija	<u>labāms / 4/</u>
Mašīna par kuģu katliem, mašīnu un motoriem	<u>ticamāms / 5/</u>
Jūras likums	<u>labāms / 4/</u>
Meteoroloģija	<u>ticamāms / 5/</u>
Oceanogrāfija	<u>ticamāms / 5/</u>
Jūras tirdz. ģeogrāfija un vēsture	<u>labāms / 5/</u>
Lādiņu pārzīnāš., kuģu grāmatved. un korespondencē	<u>labāms / 4/</u>
Veselības kopšanā un palīdzības sniegšanā nelaiemes gadījumos	<u>labāms / 4/</u>
Techniskā zīmēšana	—
Brīvrokas zīmēšana	—
Algebra	—
Ģeometrija	—
Līdzenuma trigonometrija	—
Fizika un ķīmija	—
Latvijas vēsture	—
Latvijas ģeogrāfija	—
Latviešu valoda	<u>labāms / 4/</u>
Angļu valoda	<u>ticamāms / 5/</u>
Vācu valoda	<u>ticamāms / 5/</u>
Krievu valoda	<u>ticamāms / 5/</u>

№ 329.

RĪGA, 30 aprīlī 1921. g.

Pedagoģiskās padomes priekšsēdētājs:

E. Kallmanis
kapitāns

Pedagoģiskās padomes loceklis:

M. Bērziņš
P. Vēlons
A. Pētersons
A. Šlaggers

Pedagoģiskās padomes sekretārs:

K. Rūdieks

14. att. Kr. Valdemāra jūrskolas III klases apliecība Nr. 329, izsniegta Pāvīlam Skultem 1921. gadā. Pāvils Skulte (1898.-1990.), tālbraucējs kapteinis. Beidzis Kr. Valdemāra jūrskolu (1928.). 1930.-tajos gados Latvijas tirdzniecības flotes tvaikoņu stūrmanis. Pēc II pasaules kara braucis uz zviedru kuģiem.

un mehāniķu skola". Jūrskolā mācīja sekojošus priekšmetus: latviešu, krievu, angļu, vācu valodas, Latvijas vēsturi, Latvijas ģeogrāfiju, algebru, ģeometriju, trigonometriju, fiziku un ķīmiju, zīmēšanu, rasēšanu, veselības kopšanu, jūras astronomiju, navigāciju, deviāciju, lociju, jūras praktiku un noteikumus par kuģu sadursmes novēršanu uz jūras, signalizāciju, radiotelegrāfiju, kuģu būvi un teoriju, kuģu katlus, tvaika un iekšdedzes mašīnas, meteoroloģiju, okeanogrāfiju, jūras likumus, kravas pārzināšanu, kuģu grāmatvedību, tirdzniecības korespondenci, jūras tirdzniecības ģeogrāfiju un vēsturi. Mehāniķu skolas bija 4-klasīgas. Tajā uzņēma personas, kas bija beigušas 6-klasīgu pamatskolu, tikai braukšanas uz jūras vietā prasīja 12 mēnešu darbu mehāniskajās darbnīcās. Pēc noteikta laika nostrādāšanas mehāniskajās darbnīcās un braukšanas uz jūras II klasi beigušie ieguva III šķiras mehāniķa diplomu. III klases beidzēji pēc noteikumu izpildes ieguva II, bet IV klases absolventi – I šķiras mehāniķa diplomu.

15. att. Kr. Valdemāra kuģu vadītāju un mehāniķu skolas ēka. Priekšplānā jūrskolas mācību burinieks "Jūrnieks", 20. gs. 30-tie gadi. Ēka uzcelta 1884. gadā. Līdz I pasaules karam tajā atradās Rīgas tālbraucēju skola. No 1922. līdz 1941. gadam šeit bija Kr. Valdemāra jūrskola. 1944. gadā ēka uzspridzināta.

Lai apmierinātu strauji augošās Latvijas tirdzniecības flotes vajadzības pēc diplomētiem jūrniekiem, 1929. gadā Jūrniecības departaments atvēra jūrskolu Liepājā. Tajā bija trīs nodaļas: kuģu vadītāju, mehāniķu un zvejniecības. Pēdējo nākošajā gadā pārveidoja viengadīgos zvejniecībasursos. Par skolas direktoru nozīmēja tālbraucēju kapteini M. Grotiņu. Jūrskolā iekārtoja kalēju, atslēdznieku un virpotāju darbnīcas. Skolas rīcībā kā skolas kuģi nodeva velkoni "Juris". Sakarā ar ekonomisko krīzi Liepājas jūrskolu 1936. gada 30. jūnijā slēdza. Likvidētās jūrskolas mācību līdzekļus, bibliotēku un daļu inventāra nodeva Krišjāņa Valdemāra jūrskolai^{xci}.

1930. gadā jūrskolu atvēra Ventspilī. Tajā bija kuģu vadītāju nodaļa ar vienu klasi. Jūrskolu vadīja Ventspils ostas priekšnieks, tālbraucējs kapteinis K. Dinsbergs. Audzēkņu trūkumu dēļ to slēdza 1932. gadā^{xci}.

Pēc 1936. gada Latvijā darbojās tikai viena jūrskola – Krišjāņa Valdemāra kuģu vadītāju un mehāniķu skola. 1930-to gadu II pusē Jūrniecības departamentā reģistrēto kuģu vadītāju un mehāniķu skaits liecināja, ka valstī nepieciešamo diplomēto jūrnieku skaitu pilnībā var nodrošināt viena jūrskola. Īpaša diena jūrskolas vēsturē bija 1937. gada 16. novembris. Latvijas kara flote dāvināja tai karogu. Karoga kātu rotāja Rīgas Biržas komitejas, Latvijas tālbraucēju kapteiņu biedrības, Latvijas kuģu īpašnieku savienības, Jūras aizsargu divizionā un Latvijas jahtkluba piemiņas naglas. Karogā bija ierakstīta kara flotes devīze - "Mūs vieno Latvijas svētais vārds"^{xci}.

Lielu uzmanību jūrskolā pievērsa jūras praksei. Lai apgūtu kuģu vadību uz jūras un braukšanu uz burinieka, Jūrniecības departaments 1927. gadā skolas rīcībā nodeva motorburinieku "Jūrnieks". Tas bija vācu kuģis "Luchs", kuru 1925. gadā Latvijas ūdeņos aizturēja un konfiscēja muitas iestādes. Nepieciešamos līdzekļus kuģa ekspluatācijai ieguva pārvadājot koku kravas no Vidzemes un Kurzemes piekrastes uz Rīgu. 1931. gadā skolas kuģi pārbūvēja un piemēroja 30 audzēkņu uzņemšanai (agrāk 9). Šajā gadā (līdz 1941. gadam) par tā kapteini nozīmēja tālbraucēju kapteini P. Neimani. Mācību kuģi izmantoja vasaras mēnešos. Atlikušo laiku tas atradās brīvguļā Rīgā. Mācību braucieni izbeidzās II pasaules kara laikā. Kara beigās motorburinieks "Jūrnieks" atradās Vācijas ostā Flensburgā^{xci}.

Kuģu, kas ienāca Rīgas ostā, vajadzībām kalpoja vētras brīdinājuma signālu stacija un precīza laika stacija. Pirmo ierīkoja 1924. gadā. Otro ierīkoja 1920.-to gadu vidū^{xcvii}. Lai iegūtu precīzu signālu, staciju savienoja ar Latvijas Universitātes astronomiskās observatorijas centrāli. Lai ierīkotu staciju, rīkoja konkursu. Uzvarēja firma "Siemens". Stacijas ierīkošanai Latvijas valdība izdalīja Ls 4400. Projekts kopā izmaksāja Ls 6280^{xcviii}. Tas paredzēja uz Jūrnieku nama torņa uzstādīt virkni 1000 vatu lampu. Tad to redzamība dienā sasniegtu 6 km. Lai nodrošinātu redzamību visā Rīgas ostā, bija jāizbūvē 6m augstas konstrukcijas, jo esošās bija par zemu. Tā kā Biržas komiteja tās pieprasīja īpašumā, tad jauns priekšlikums bija izmantot Ziemeļrietumu metalurģiskās, mehāniskās un kuģu būvētavas fabrikas skursteni. Tas atradās 30 m no Jūrnieku nama. Uz skursteņa, 38 m augstumā bija ūdens rezervuārs, kura apkārtmērs bija 17,2 m. Pie tā bija paredzēts piestiprināt 8 lampas^{xcix}. Pulksteņus, kas norādīja uz precīzu laiku, uzstādīja skolas telpās. Tā tika ierīkota precīza laika stacija.

Lai apgūtu atsevišķas kuģu ierīces, skolā bija ierīkotas elektrotehniskā laboratorija un īpaša laboratorija tvaika katliem un mašīnām. Lai nostiprinātu praktiskās iemaņas, bija ierīkota kalēja, atslēdznieka un mehāniskā darbnīcas.

16. att. Kr. Valdemāra jūrskolas Kuģu vadītāju nodaļas IV klases audzēkņi un skolotājs P. Neimanis jūrskolas mācību kabinetā, 1931. gads.

Lai atvieglotu mācību kursu apguvi, jūrskolas pasniedzēji rakstīja grāmatas. E. Breikšs sarakstīja "Navigācija" (1929.), R. Brūvelis – "Jūras astronomija" I daļa (1932.), A. Žagers – "Jūras astronomija" II daļa (1930.), E. Ogrīšs (17. att.) – "Kuģu mašīnas un to apkalpošana" (1931.), J. Zaķis – "Siltuma saimniecība" (1937.), V. Šmulders - "Kuģu būve" I daļa (1931.) un II daļa (1930.), V. Vētiņš - "Jūras tiesības" (1939.), P. Neimanis - "Magnētiskā kompasa mazā vārdnīca" (1930.). Jūrskola izdeva arī ar kuģniecību saistītus citu autoru darbus.

17. att. Kr. Valdemāra jūrskolas Kuģu mehāniķu nodaļas audzēkņi un skolotājs E. Ogrīšs (otrais no labās) jūrskolas mācību kabinetā, 1931. gads. Eduards Ogrīšs (1875.-1939.), kuģu mehāniķis, jūrskolotājs. Beidzis Rīgas Biržas komitejas mašīnistu kursus, Mitveidas tehnikumu (Vācijā). Kr. Valdemāra jūrskolas Kuģu mehāniķu nodaļas vadītājs (1926.-1939.).

Līdztekus diplomētu jūrnieku sagatavošanai, jūrskolā rīkoja dažādus kursus. 1925. un 1939. gados skolā darbojās kuģu radiotelegrāfistu kursi. No 1925. gada jūrskolā rīkoja kursus piekrastes braucēju velkoņu, buru un buru motorkuģu un jūras liellaivu vadītāju sagatavošanai. No 1931. gada – kursus iekšējo ūdeņu braucēju tvaikoņu vadītāju un mašīnistu sagatavošanai. Nedaudz agrāk, 1928. gadā, sākās kuģu pavāru un saimniecības vadītāju kursi^c.

Jūrskola sniedza teorētisko izglītību jūrniecības priekšmetos nākamajiem Latvijas kara flotes virsniekiem. Šeit izglītību ieguva arī Lietuvas pilsoņi.

Lai sekmētu audzēkņu cenšanos pēc labākām sekmēm izglītības apgūvē, Latvijas Kuģu īpašnieku savienība un Rīgas Biržas komiteja katru gadu apbalvoja ar zelta pulksteņiem skolas labākos absolventus katrā jūrskolas nodaļā.

18. att. Latvijas Kuģu īpašnieku savienības balva - kabatas zelta pulkstenis, labākajam Kr. Valdemāra jūrskolas Kuģu mehāniķu nodaļas absolventam 1932. gadā - Jānim Krūtainim. Jānis Krūtainis (1895.-?), kuģu mehāniķis. Beidzis Kr. Valdemāra jūrskolu (1932.). Latvijas tirdzniecības flotes tvaikoņu mehāniķis (1929.-1940.).

1940. gadā PSRS okupēja Latviju. Jūrskola saglabāja savu statusu un pasniedzējus. Izmaiņas bija mācību programmā. Bija divi jauni mācību priekšmeti – politiskā audzināšana un krievu valoda. Svītroja reliģiju – ētiku un vācu valodu^{ci}.

Negaidīts bija lielais audzēkņu skaits mehāniķu nodaļas I klasē 1940./41. mācību gadā. Tajā vēlējās mācīties 91 cilvēks. Parasti šajā klasē bija ne vairāk kā 45 audzēkņi. Skolās parādījās tādas PSRS iezīmes, kā sociālistiskā sacensība, sarkanais stūrtītis, radio

pusstunda (katru dienu no rīta). 1941. gada februārī jūrskolai jauns nosaukums – “Rīgas jūras tehnikums”^{cii}. 1941. gadā likvidēja “Trūcīgo audzēkņu pabalsta kapitālu”. To ieskaitīja valsts budžetā. 1940./41. mācību gadā skolā mācījās 239 audzēkņi^{ciii}.

1941. gadā jūnijā, kad II pasaules karš sasniedza Latvijas teritoriju, represijas skāra jūrskolas pasniedzējus. Padomju varas iestādes 22./23. jūnijā apcietināja Kr. Valdemāra jūrskolas direktoru E. Kalniņu un skolotājus K. Freidenfeldu un kapteini E. Rinku. Visus trīs nogalināja. Pēc okupāciju varu maiņas, jūrskola savu darbību atsāka. Šoreiz ēkā Kuģu ielā 15. Par jūrskolas direktoru nozīmēja tālbraucēju kapteini P. Neimani (18. att.). Viņš 1905. gadā bija beidzis Mangaļu jūrskolu. Par Kr. Valdemāra jūrskolas direktoru P. Neimanis bija no 1941. gada līdz

1944. gadam. Pēc II pasaules kara viņš bija Baltiešu jūrskolas vice-direktors un latviešu nodaļas vadītājs (1946.-1949.) Flensburgā (Vācijā).

Ostlandes reihskomisārs jauno mācību gadu atļāva sākt 1941. gada 17. novembrī. Tā kā audzēkņu uzņemšanu iespaidoja karš, tad to pagarināja līdz 1. decembrim. Jūrniecības un kuģniecības direkcija atļāva kuģu vadītāju nodaļas I klasē uzņemt audzēkņus ar 4½ mēnešu braukšanas cenzu^{civ}. Par mācību kuģa "Jūrnieks" kapteini nozīmēja A. Kalniņu. 1941./42. mācību gadā jūrskolā mācījās 166 audzēkņi^{cv}.

1942./43. mācību gadā audzēkņu skaits sasniedza 250. Skolas nauda bija 10 reihmarkas gadā. 25 % no audzēkņiem atbrīvoja no skolas naudas maksas. Stipendija bija 25 reihmarkas. To piešķīra 10% audzēkņiem^{cvi}. 1943. gadā arvien vairāk jūrskolas audzēkņu iestājās Latviešu leģionā. Šajā sakarā jūrskolas direktors P. Neimanis lūdza Ostas un ūdensceļu departamentam atļauju beigt mācības 1943. gada 31 martā, nenoturot eksāmenus. Atzīmes izlika pamatojoties uz sekmju lapām. Tāda atļauja

tika dota. Kuģu vadītāju nodaļā dažādas klases beidza 50 audzēkņu, bet mehāniķu nodaļā - 82^{cvi}. 1943. gadā jūrskolas vadība saņēma rīkojumu atbrīvot ēku (Kuģu ielā 15) karaspēka vajadzībām.

Šis process ieilga un 1943. gada 25. oktobrī Kr. Valdemāra jūrskola turpat iesāka savu pēdējo mācību gadu. To apmeklēja 156 audzēkņi: kuģu vadītāju nodaļā - 61 un kuģu mehāniķu nodaļā - 95 audzēkņi^{cvi}. Mācības noslēdzās 1944. gada 4. aprīlī. Eksāmenu nebija. Atzīmes izlika pēc esošajām sekmju lapām. Karš atstāja ietekmi uz skolas beidzēju skaitu. Kuģu vadītāju nodaļas klases beidza 19 audzēkņi, bet mehāniķu nodaļas - 44^{cix}. Atkāpjoties no Rīgas, vācu karaspēks uzspridzināja jūrskolas ēku Kuģu ielā 25. Karš pārtrauca Kr. Valdemāra jūrskolas darbību.

19. att. Pauls Neimanis (1884.-1966.), tālbraucējs kapteinis, jūrskolotājs. Beidzis Mangaļu jūrskolu (1905.), Narvas jūrskolas skolotājs (1907.-1918.), Kr. Valdemāra jūrskolas skolotājs (1920.-1941.), direktors (1941.-1944.).

Apliecība

Krišjāņa Valdemāra jūrskolas paidagogu padome
apliecina, ka Ploše Voldemārs
dzimis 1905. gada 16. novembrī
beidzis Krišjāņa Valdemāra jūrskolas kuģu vadītāju
nodaļas ceturtais . . . klases kursu ar šādām sekmēm:

Latviešu valodā	labām (4)
Vācu valodā	apmierinošām (3)
Angļu valodā	labām (4)
Valsts pilsoņu mācība	_____
Algebra	_____
Geometrija	_____
Trigonometrija uz plāksnes	_____
Fizikā	_____
Ķīmijā	_____
Geografijā	_____
Zīmēšanā	_____
Rasēšanā	_____
Veselības kopšanā un palīdzības sniegšanā nelaiemes gadīj.	apmierinošām (3)
Navigācijā	labām (4)
Deviācijā	labām (4)
Locijā	labām (4)
Jūras astronomijā	labām (4)
Sfaiŗ. trigonometrija	_____
Jūras praktiskā	teicamām (5)
Signālīzācijā	_____
Radiotelegrafijā	teicamām (5)

20. att. Kr. Valdemāra jūrskolas Kuģu vadītāju nodaļas IV klases apliecība Nr. 291, izsniegta Voldemāram Plošem 1944. gadā.

Voldemārs Ploše (1905.), kuģu stūrmanis, mehāniķis, radiotelegrāfists. Beidzis Kr. Valdemāra jūrskolu (1944.). Braucis uz Latvijas tirdzniecības flotes kuģiem par mehāniķi un radiotelegrāfistu. Bijis Latvijas Aizsargu aviācijas lidotājs. Pēc II pasaules kara bijis stūrmanis uz Zviedrijas, ASV un citu valstu kuģiem.

Tā noslēdzās vēl viena latviešu jūrniecības vēstures lappuse.

1944. gada beigās Rīgā atsākās jūras izglītības apguve. Jūrskolas bija PSRS izglītības sastāvdaļa. Ja sākumā mācību valoda bija latviešu un krievu valoda, tad 1940-to gadu beigās un 1950-to gadu sākumā par tādu palika pēdējā. Lielākai daļai latviešu neļāva iet jūrā. Tikai nelielam skaitam jūrnieku bija iespējams strādāt transporta flotē, lielākai daļai tādas iespējas bija piekrastes un tāljūras zvejā. Tā tika pārtraukta latviešu gandrīz 100 gadu ilgā darbība kuģniecībā.

1944. gada decembrī atvēra Rīgas jūrskolu^{cx}. Tā gatavoja kuģu vadītājus un mehāniķus transporta flotei, no 1957. gada arī tehniķus un mehāniķus kuģu remontam.

1947. gadā atvēra Rīgas jūrniecības skolu^{cxī}. Tās uzdevums bija gatavot tirdzniecības flotei matrožus, motoristus un pavārus, bet ostām – dokerus.

Līdztekus tām atvēra mācību iestādes, kuru uzdevums bija gatavot kadrus zvejniecībai.

5 gadus darbojās Rīgas jūras zvejniecības jungu skola (no 1945. gada līdz 1950. gadam), kura sagatavoja matrožus tāljūras zvejas flotei^{cxīī}. 1950. gadā uz jungu skolas bāzes izveidoja Rīgas zvejniecības skolu. Tā atradās Vecmilgrāvī. Gatavoja kuģu vadītājus un mehāniķus. 1959. gadā to likvidēja^{cxīīī}.

1955. gadā atvēra Liepājas zvejniecības jūrskolu^{cxīv}. Pirmajā mācību gadā tajā sāka gatavot kuģu vadītājus un kuģu dzinēju ekspluatācijas speciālistus. 1960.-jos gados jūrskolā sāka gatavot kuģu radiosakaru un elektroradionavigācijas un kuģu elektroiekārtu speciālistus.

Pakāpeniski darbojošās jūrskolas kļuva par vidējām speciālajām mācību iestādēm. Latvijā vairs nevarēja iegūt augstāko jūrniecības izglītību. To bija iespējams apgūt Ļeņingradas augstākajā jūrskolā un Kaļiņingradas Zivju rūpniecības institūtā vai tā Rīgas neklātienes filiālē.

Tikai pateicoties latviešu trešajai atmodai un sabiedrības aktivitātei bija iespējams atjaunot jūrskolās latviešu valodu un organizēt vidējās un augstākās jūrskolas Latvijā. 1989. gada 1. oktobrī Kaļiņingradas Tehniskā zivsaimniecības un zivrūpniecības institūta Rīgas filiālē studijas latviešu valodā sāka nākamās Latvijas Jūras akadēmijas pirmie studenti. Kā

valodu un 39 studenti – ar krievu mācību valodu. Kā noskaidrots tikai 1999. gadā, šis notikums sakrita ar Latvijas jūrniecības izglītības 200. gadadienu.

21. att. Studentu apliecību izsniegšana Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā 1989. gada 31. oktobrī. Studentus uzrunā toreizējās Ministru Padomes priekšsēdētāja vietnieks, Valsts Plāna komitejas priekšsēdētājs Miervaldis Ramāns.

1990. gada 25. jūlijā Rīgas Tehniskajā universitātē tika atvērta fakultāte ar nosaukumu “Latvijas Jūras akadēmija”. 1993. gada 8. janvārī Latvijas Jūras akadēmija kļuva par patstāvīgu augstskolu. 1994. gada 18. jūnijā Rīgas Latviešu biedrības namā notika pirmais Latvijas Jūras akadēmijas absolventu, 54 jauno kuģa virsnieku, izlaidums. To ar savu klātbūtni, uzrunu un labāko katras specialitātes absolventu apbalvošanu pagodināja Valsts Prezidents Guntis Ulmanis ar kundzi. Pirms izlaiduma prāvests J. Liepiņš Doma baznīcā iesvētīja Latvijas Jūras akadēmijas karogu, ko darināja tekstilmāksliniece Ā. Vītoliņa.

22. att. Latvijas Jūras akadēmijas pirmais izlaidums 1994. gada 18. jūnijā. Priekšplānā mācībspēki, no kreisās: prof. W.McKinley (Mēnas štata Jūras akadēmija, ASV), lektors F.Kaļiņš (†), Prof. G.Gladkovs, prorektora vietniece Ģ.Aniņa, prof. J.Cimanskis, prorektors I.-J.Liepiņš, rektors J.Bērziņš, doc. M.Ārmans, I klases kuģa mehāniķis J. Ivanovs, lektore M.Rūmniece, lektore M.Sausā, doc. V.Liepiņa, doc. A.Kiščenko.

Latvijas Jūras akadēmiju tās darbības 10 gados ir absolvējuši 249 kuģa virsnieki, 6 hidrogrāfi un 1999. gada decembrī absolvēs pirmie 17 ostu vadīšanas speciālisti. Studijas notiek latviešu valodā. Studentu vidū 70% ir latvieši.

Latvijas Jūras akadēmija ir kļuvusi par seno jūrniecības izglītības tradīciju turpinātāju.

Atsauces

- i - Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA) 1390.f., 4.apr., 409.l., 1.lp.
ii - LVVA 673.f., 1.apr., 556.l.
iii - LVVA 1382.f., 2.apr., 203.l., 23.,24.lp.
iv - LVVA 1390.f., 4.apr., 315.l., 4.lp.
v - LVVA 1390.f., 4.apr., 448.l., 44.lp.
vi - LVVA 1390.f., 4.apr., 449.l., 38.lp.
vii - LVVA 6715.f., 1.apr., 1.l., 83.lp.
viii - Turpat, 4.lp.
ix - Turpat, 1.lp.
x - LVVA 242.f., 1.apr., 87.l., 2.lp.
xi - Turpat, 37.lp.
xii - LVVA 673.f., 1.apr., 281.l.,14.-15.lp.
xiii - Turpat, 12.-13.lp.
xiv - Turpat, 31.lp.
xv - Feodālā Rīga. R.,1978.,405.lpp.
xvi - LVVA 673.f., 1.apr.,281.l.,44.lp.
xvii - Rigascer Anzeigen, 24.02.1841., LVVA 673.f.,1.apr.,567.l.,3.-5.lp.
xviii - LVVA 673.f., 1.apr.,569.l., 2.lp.
xix - Der Rigasche Borsen Comitē in den Jahre 1816 bis 1866.,R.,1867, 54.lpp.
xx - Rigasche Biographieen, 3 sēj., R.1884.,12.lpp.
xxi - Краткий очерк основание и развития Рижского мореходного училища дальнего плавания.- Р., 1912.,- 1.lpp.
xxii - Turpat, 2.lpp.
xxiii - Der Rigasche Borsen Comitē in den Jahre 1816 bis 1866., 54.lpp.
xxiv - Краткий очерк основание и развития Рижского мореходного училища дальнего плавания.- Р., 1912.,-3.lpp.
xxv - Turpat.
xxvi - Der Rigasche Borsen Comitē in den Jahre 1816 bis 1866., 55.lpp.
xxvii - LVVA 749.f., 1/2.apr., 1530.l., 3.lp.
xxviii - E.Kalniņš. Jūrnieku izglītība Latvijā// Jūrnieks., 1935.,Nr.4, 99.lpp.
xxix - Latvijas jūrniecības vēsture. 1850.-1950. R.,1998, 228.lpp.
xxx - Краткий очерк основание и развития Рижского мореходного училища дальнего плавания.- Р., 1912.,-4.lpp.
xxxi - Turpat, 5.lpp.
xxxii - Jahresbericht de Rigaer Borsen Comitē 1875.-R 1876, 12.lpp.
xxxiii - A.Caune. Rīgas Pārdaugava pirms 100 gadiem. R.1998.,114.lpp.

- xxxiv - Краткий очерк основание и развития Рижского мореходного училища дальнего плавания.- Р., 1912.,-5.lpp.
- xxxv - Turpat, 6.lpp.
- xxxvi - Turpat.
- xxxvii - Turpat,7.lpp.
- xxxviii - Krišjānis Valdemārs, Lietiškā un privātā sarakste, R., 1997., 263.lpp.
- xxxix - Turpat, 129.-130.lpp.
- xl - Turpat, 1930.lpp.
- xli - Latvijas jūrniecības vēsture. 1850.-1950. R.,1998, 212.lpp
- xlīi - E.Kalniņš. Jūrnīeku izglītība Latvijā// Jūrnīeks., 1935.,Nr.4, 98.lpp.
- xlīii - Latvijas jūrniecības vēsture. 1850.-1950. R.,1998, 212.lpp.
- xlīv - P.Neimanis Pirmā latviešu jūrskola// Kuģniecības gada grāmata 1928. R., 1928, 9.lpp.
- xlīv - Latvijas jūrniecības vēsture. 1850.-1950. R.,1998, 212.lpp.
- xlīvi - Ainažu jūrskola 125.//Latvijas jūrniecības gada grāmata 1989/90.-R., 1991., 70.lpp.
- xlīvii - Turpat, 72.lpp.
- xlīviii - LVVA 1684.f., 1.apr.,674.l., 9.lp.
- xlīx - Ainažu jūrskola 125.//Latvijas jūrniecības gada grāmata 1989/90.-R., 1991., 72.lpp.
- l - B.Krajevskā. Ainažu jūrskolas memoriālais muzejs//Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs. R.,1973.229.lpp.
- li - Latvijas jūrniecības vēsture. 1850.-1950. R.,1998, 223.lpp.
- lii - Turpat, 226.lpp.
- liii - Turpat,253.lpp.
- liīv - LVVA 1684.f., 1.apr.,674.l., 9.lp.
- liīv - Latvijas jūrniecības vēsture. 1850.-1950. R.,1998, 226.lpp.
- liīvi - Turpat, 252.lpp.
- liīvii - Turpat, 242.lpp.
- liīviii - Turpat, 223.lpp.
- liīx - Исторический очерк деятельности Магнусгофских мореходных классов и Магнусгофского мореходного училища дальнего плавания соединенного с приготовительной мореходной школой за 36 лет их существования (1876 до 1912). Р., 1912.-3.lpp.
- liīx - Baltijas jūrnīeku kalendārs 1897., 68.lpp.
- liīxi - Turpat, 74 .lpp.
- liīxii - Kuģniecības gada grāmata. 1927.,-R.1927., 7.lpp.
- liīxiii - Turpat, 5.lpp.
- liīxiv - Baltijas jūrnīekus kalendārs 1897., 75.lpp.
- liīxv - Исторический очерк деятельности Магнусгофских мореходных классов и Магнусгофского мореходного училища дальнего плавания соеди-

- nenного с пригготовителною мореходною школою за 36 лет их существования (1876 до 1912). Р., 1912., - 12.lpp.
- lxvi - Kuģniecības gada grāmata. 1927.,-R.1927., 6.-7.lpp.
- lxvii - LVVA 1684.f., 1.apr.,674.l., 8-9.lp.
- lxviii - Turpat,12.lp.
- lxix - Latvijas jūrniecības vēsture 1850.-1950, 240.lpp.
- lxx - Kuģniecības gada grāmata. 1925./26., R.,1926., 28.lpp.
- lxxi - J.Kriķis. I.Virga. Liepājas Jūrniecības koledžai – 120./Liepājas Kalendārs 1996.g., Liepāja, 1996., 94.lpp.
- lxxii - Baltijas Vēstnesis, 1896.g., Nr.285.
- lxxiii - Kr.Valdemārs. Par kuģu būvēm Kurzemē un Vidzemē//Baltijas jūrnieku kalendārs 1890.,15.lpp.
- lxxiv - Dienas lapa, 1889.g. Nr.34.
- lxxv - Balss, 1905., Nr.3.
- lxxvi - Latviešu konversācijas vārdnīca, R., 18752.-18753.lpp.
- lxxvii - A.Bandrēvičs. Latviešu kuģniecības stāvoklis bēgļu laikmetā. R. 1918., 19.lpp.
- lxxviii - E.Kalniņš. Jūrnieku izglītība Latvijā// Jūrnieks., 1935.,Nr.4, 101.lpp.
- lxxix - K.Freidenfelds. Latvijas jūrnieku izglītības gaita./Kuģniecības gada grāmata. 1925./26.,R.,1926., 38.-39.lpp.
- lxxx - Turpat, 40.-41.lpp.
- lxxxi - Turpat,42.lpp.
- lxxxii - E.Kalniņš. Jūrnieku izglītība Latvijā// Jūrnieks., 1935.,Nr.4, 102.lpp.
- lxxxiii - K.Freidenfelds. Latvijas jūrnieku izglītības gaita./Kuģniecības gada grāmata. 1925./26.,R.,1926., 44.lpp.
- lxxxiv - LVVA 2675.f., 1.apr.,8.l., 5.lp.
- lxxxv - Turpat, 12.lp.
- lxxxvi - Latvijas jūrniecības vēsture. 1850.-1950. R.,1998, 234.lpp.
- lxxxvii - LVVA 2675.f., 1.apr.,7.l., 29.lp.
- lxxxviii - E.Kalniņš. Īss pārskats par Krišjāņa Valdemāra jūrskolas 5 gadu darbību no 1920.g līdz 1925.g // Kuģniecības gada grāmata. 1925./26.,R.,1926., 51.lpp.
- lxxxix - K.Freidenfelds. Latvijas jūrnieku izglītības gaita./Kuģniecības gada grāmata. 1925./26.,R.,1926., 45.lpp.
- xc - Turpat, 46.lpp.
- xcī - Turpat.
- xcii - E.Kalniņš. Jūrnieku izglītība Latvijā// Jūrnieks., 1939.,Nr.12, 384.lpp.
- xciii - Turpat, 385.lpp.
- xciv - Latvijas jūrniecības vēsture. 1850.-1950. R.,1998, 253.lpp.
- xcv - Jūrnieks, 1937., Nr.12, 445.lpp.
- xcvi - Latvijas jūrniecības vēsture. 1850.-1950. R.,1998, 177.lpp.
- xcvii - LVVA 2675.f., 1.apr.,7.l., 31.lp.

-
- xcviii - Turpat, 37.lp.
xcix - Turpat, 43.lp.
c - E.Kalniņš. Jūrnieku izglītība Latvijā// Jūrnieks., 1939.,Nr.12, 389.lpp.
ci - LVVA 2675.f., 1.apr.,5.l., 1.lp.
cii - Turpat, 35.lp.
ciii - Turpat, 41.lp.
civ - Turpat, 58.lp.
cv - Turpat, 63.lp.
cvi - LVVA 2675.f., 1.apr.,6.l., 9.lp.
cvii - LVVA 2675.f., 1.apr.,6.l., 19.lp.
cviii - Turpat, 26.lp.
cix - Turpat, 35.lp.
cx - Latvijas PSR Mazā enciklopēdija, I sēj., R.1967.,724.lpp.
cxi - Turpat,
cxii - Turpat, 725.lpp.
cxiii - Cīņa, 16.10.1988.
cxiv - Latvijas PSR Mazā enciklopēdija, II sēj., R.1968.,358.lpp.

Avotu un literatūras saraksts

Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA)

1. 1684.f. Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības ministrijas Jūrniecības departaments (1918-1944)
2. 3143.f. Rīgas Biržas komiteja (1814-1944)
3. 762.f. Krišjāņa Valdemāra personīgais fonds (1825-1891)
4. 2675.f. Kr.Valdemāra jūrskola (1920-1945)
5. 2928.f. Rīgas pilsētas tālbraucēju jūrskola (1838-1917)
6. 4208.f. Rīgas apriņķa skola un jūrskola (1807-1820)
7. 6130.f. Ainažu 3-klasīgā jūrskola (1873-1919)
8. 6058.f. Ventpils 3-klasīgā jūrskola (1871-1918)
9. 3.f. Vidzemes gubernatora kanceleja (1726-1918)
10. 673.f. Rīgas maģistrāta ārējais arhīvs (1220-1917)
11. 240.f. Rīgas mācību apgabala kanceleja (1811-1917)
12. 242.f. Rīgas guberņas skolu direktorāts (1804-1888)
13. 3155.f. Rīgas pilsētas skolu direktors (1819-1903)
14. 6715.f. Rīgas pilsētas skolu kolēģija (1793-1917)
15. 813.f. Rīgas 2.apriņķa skola (1821-1881)
16. 749.f. Rīgas maģistrāta galvenā kanceleja (1593-1903)
17. 6680.f. Tērbatas universitātes skolu komiteja (1764-1881)

Periodika

1. Balss Tirdzniecības un kuģniecības pielikums, laikraksts (1897-1906)
2. Baltijas Vēstnesis, laikraksts (1868-1906, 1917-1920)
3. Liepājas Atbalss, laikraksts (1907-1915)
4. Jūrnieks, laikraksts (1906-1914.)
5. Jūrnieks, žurnāls (1929-1940)
6. Cīņa, laikraksts 1988
7. Rigasche Stadtblätter, laikraksts 1822
8. Rigasche Almanach für das 1901., žurnāls
9. Rigasche Anzeigen, laikraksts, 1841.

Enciklopēdijas

1. Latvijas jūrniecības vēsture. (1850.-1950.) R.,1998.
2. Rīga, R.1988.
3. Latviešu konversācijas vārdnīca 1.-21.sēj. R.,1927.-1940.
4. Latvijas padomju enciklopēdija 1.-10.sēj. R., 1981.-1988.
5. Latvijas PSRS Mazā enciklopēdija 1.-3.sēj. R.,1967.-1970.
6. Rigasche Biographieen, 3. sēj.(1856.-1879).-R.,1884.
7. Kurzemes. 2. sēj., R.1993.-1995.

Grāmatas

1. Baltijas jūrnieku kalendārs. -R.1888-1910.
2. Kuģniecības gada grāmata 1925/26.,-R.1926.
3. Kuģniecības gada grāmata 1927.,-R.1927.
4. Kuģniecības gada grāmata 1928.,-R.1928.
5. Kuģniecības gada grāmata 1929.,-R.1929.
6. Kuģniecības gada grāmata 1930/31.,-R.1931.
7. Latvijas jūrniecības gadagrāmata 89`/90`.-R.1991.
8. Latvijas jūrniecības gadagrāmata 91`.-R.1991.
9. Latvijas jūrniecības gadagrāmata 92`.-R.1993.
10. Latvijas jūrniecības gadagrāmata 93`.-R.1994.
11. Latvijas jūrniecības gadagrāmata 94`.-R.1995.
12. Latvijas jūrniecības gadagrāmata 95`;96`.-R.1997.
13. Latvijas jūrniecības gadagrāmata 97`;98`.-R.1998.
14. Krišjānim Valdemāram 170. Apceres, raksti, vēstules./Sastādījusi K.Lūsis, G.Šīmanis, R.-1995.
15. Krišjānis Valdemārs. Lietišķā un privātā sarakste I sēj. Krišjāņa Valdemāra vēstules - R.,1997.
16. A.Bandrēvičs. Latviešu kuģniecības stāvoklis bēgļu laikmetā.-R.,1918.
17. Liepājas jūrskola 1932.gada pavasarī., Liepāja. 1932.
18. Feodālā Rīga.-R.,1978.
19. Johans Kristaps Broce. Zīmējumi un apraksti. 2.sēj.-R.,1996.
20. A.Pope. Burinieku gadsimts Latvijā.-R.-1989.
21. Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs 1773.-1973.,R.,1979.
22. A.Caune. Rīgas Pārdaugava pirms 100 gadiem.-R.,1998.
23. Latvijas skolas I sēj., - Tautas vēsture (13.gs.-1905.), Stokholma, 1972.
24. A.Vičs. Latviešu skolu vēsture, 3.grāmatas.- R.1923.-1928.
25. Tautas izglītības un pedagoģiskā doma Latvijā līdz 1900.gadam.-R.,1987.
26. Liepājas Kalendārs 1996.,-Liepāja, 1996.

-
27. Исторический очерк деятельности Магнусгофских мореходных классов и Магнусгофского мореходного училища дальнего плавания соединенного с пригготовительною мореходною школою за 36 лет их существования (1876 до 1912). Р., 1912.
 28. Краткий очерк основание и развития Рижского мореходного училища дальнего плавания.- Р., 1912.,
 29. Der Rigasche Börsen – Comite in den Jahren 1816 bis 1866.-R., 1867.
 30. Der Rigasche Börsen – Comite in den Jahren 1866.-1872.-R., 1873.
 31. Jahresbericht des Rigaer Börsen – Comite 1875.- R., 1876.
 32. Jahresbericht des Rigaschen Börsen – Comite 1876.- R., 1877.
 33. Jahresbericht des Rigaschen Börsen – Comite pro 1896.- R., 1897.
 34. Jahresbericht des Rigaschen Börsen – Comite pro 1899.- R., 1900.

Satura rādītājs

I. Navigācijas skolu rašanās	3
II. Jauna tipa jūrskolu izveidošana.....	9
III. Latvijas Republikas jūrskolas	32
Atsauces	46
Avoti un literatūras saraksts.....	50

Satura rādītājs

1. Ievads 1

2. I. Navjauces skolu tīkls 1

3. II. Jaunās tautsaimniecības izveidošana 1

4. III. Latvijas Republikas izveidošana 1

5. Atsauces 1

6. Apsolīts un literatūras saraksts 1

**OBLIGĀTAIS
EKSEMLĀRS**

SIA "ISA plus"

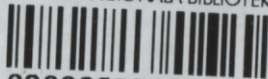
Reģ. nr. LV 50003066241

OBILIGÄTALS
EKSEMPLÄRS

OBILIGÄTALS
EKSEMPLÄRS

0, 79

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0300037517

2000-3
-124